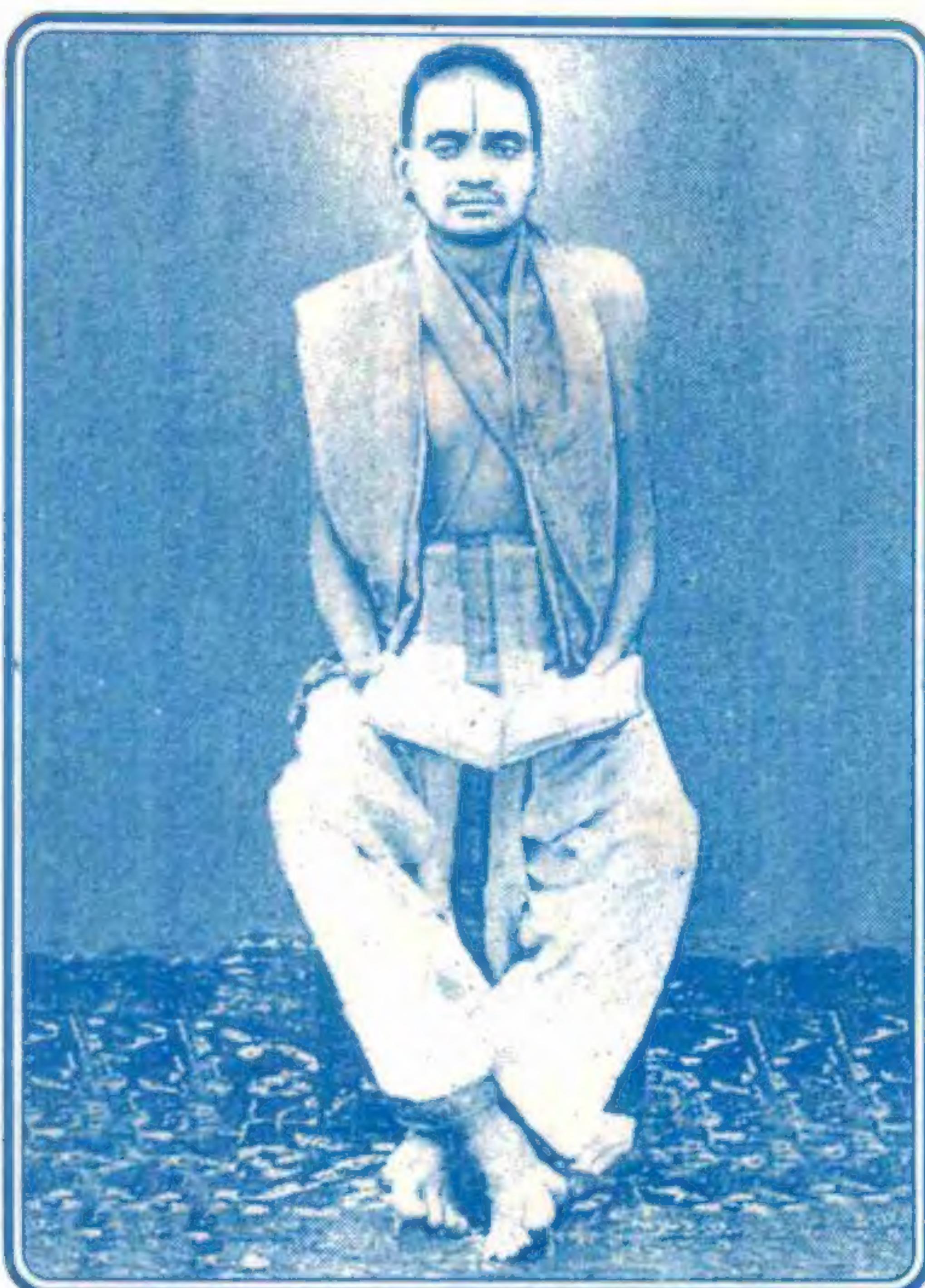

C

శ్రీ:

శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయవిద్యత్వవికృతః

కస్తర్షదర్శవిలాసః

శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయ విద్యత్వవి

(1875 - 1914)

సంపాదకుడు

రా మో రా

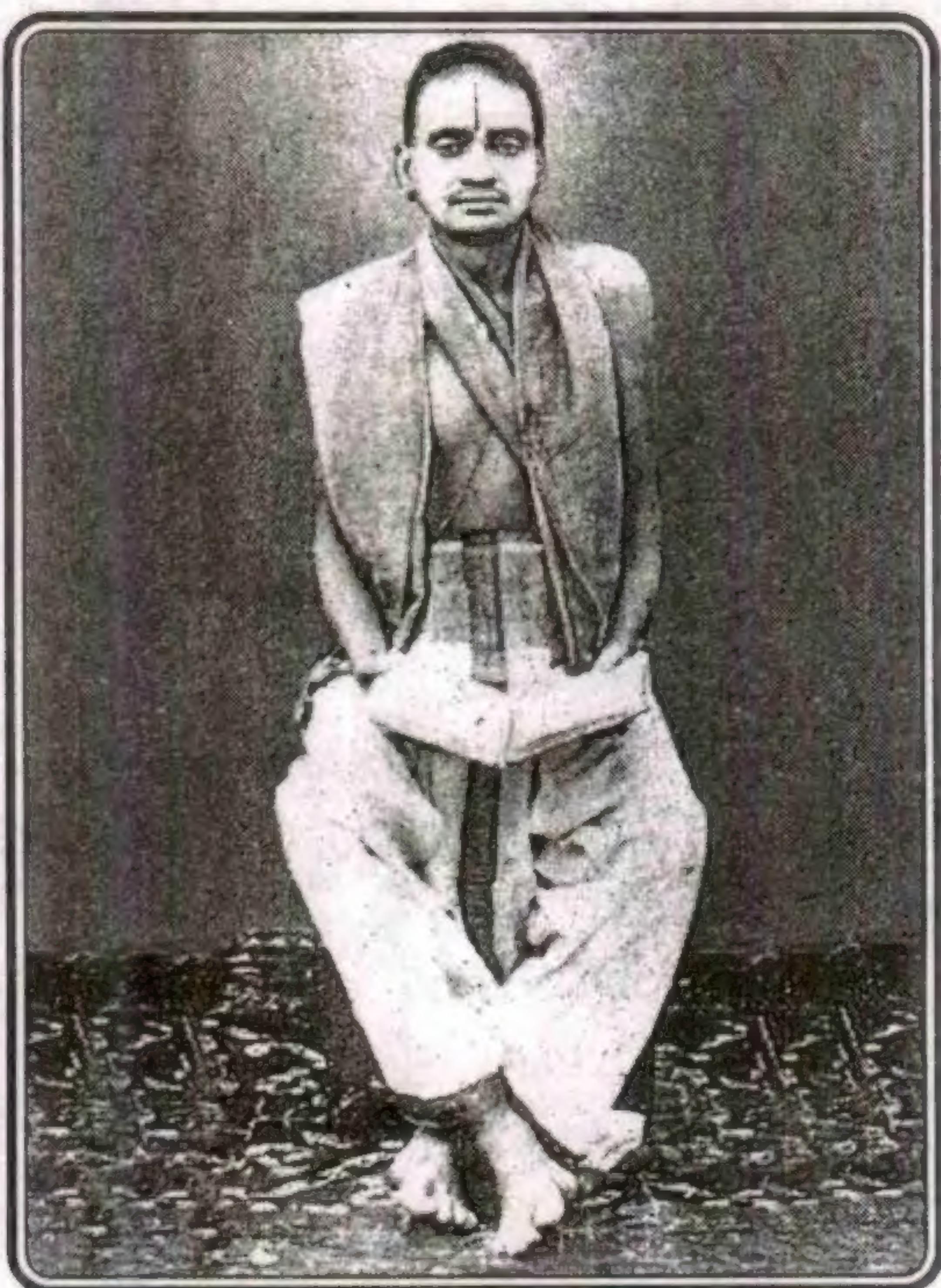
4-103, I.L.T.D. Colony, Extn., Kothapet,
CHIRALA - 523 157, Cell : 94401 15411

GJ

శ్రీః

శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయవిద్వత్సవికృతః

కన్నదర్శవిలాసః

శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయ విద్వత్సవి
(1875 - 1914)

సంపాదకుడు

రా మో రా

4-103, I.L.T.D. Colony, Extn., Kothapet,
CHIRALA - 523 157, Cell : 94401 15411

రోజా లోయిమా

2

శ్రీ:

శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయవిద్వత్పువికృతః
కన్నర్వదర్వవిలాసః

ప్రథమముద్రణ : - 27.12.2006

శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయవిద్వత్పువిజయంతి

ప్రతులు : 300

పేజీలు : 44

వెల రూ. : 15-00

© RAVI MOHANA RAO, M.Sc., M.A. (Sanskrit)

Lecturer, V.R.S.& Y.R.N. College, Chirala - 523 157

Residence :

4-103, I.L.T.D. Colony, Extn.,

Kothapet, Chirala.

Cell: 94401 15411

D.T.P. by :-

J. RAJA

Jaisankar Nagar

CHIRALA.

Cell : 98483 90564

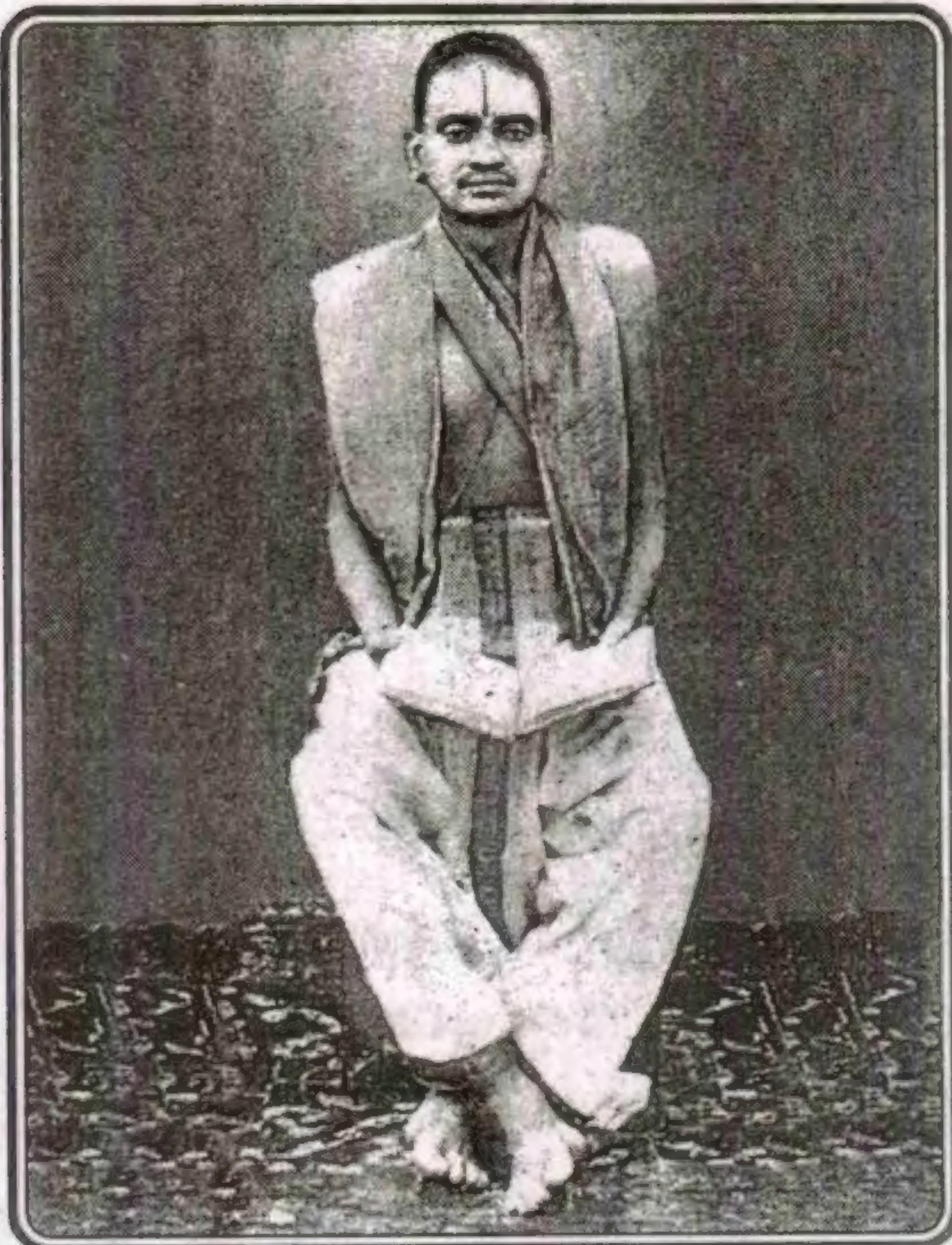
Printed at :-

Sri Vijayalakshmi Offset,

Near Naaz Theatre,

Station Road, CHIRALA.

మున్మడి

శ్రీ బెల్లంకండ రామురాయ విద్వత్తువి

(1875 - 1914)

శ్లో॥ నాటకం సప్తకరణం భాణః ప్రహసనం డిమః॥

వ్యాయోగసమవకారో వీధ్యజ్ఞేషోమృగా ఇతి॥

అని ధనజ్ఞయుడు 'దశరూపకమ్' అను తన గ్రంథమున భాణమును రూపకము యొక్క దశభేదములలో నొకటిగా పేర్కొని, దానికి లక్షణములను చెప్పినాడు.

శ్లో॥ భాణస్తు ధూర్తచరితం స్వానుభూతం పరేణ వా॥

యత్రోపవర్ణయేదేకో నిపుణః పణ్ణితో విటః॥

శ్లో॥ సమ్మాధనోక్తి ప్రత్యుక్తి కుర్యాదాకాశభాషితైః॥

సూచయేద్వీరశృఙ్గారో శౌర్యసౌభాగ్య సంస్వేః॥

శ్లో॥ భూయసా భారతీవృత్తిరేకాజ్ఞే వస్తుకల్పితమ్।
ముఖనిర్వహణే సాజ్ఞే లాస్యాజ్ఞాని దశాపి చ॥

శారదాతనయుడు ‘భావప్రకాశమున’ భాణముయొక్క లక్షణములను ఇట్లు వివరించినాడు.

శ్లో॥ కోహలాదిభిరాచార్యైరుక్తం భాణస్య లక్షణమ్।
లాస్యాజ్ఞదశకోపేతం సమ్యగుప్తాద్యవస్తుకమ్॥

శ్లో॥ భారతీవృత్తిభూయిష్టం శృజ్ఞారైకరసాత్రయమ్।
పరస్యాత్మానుభూతార్థం ధూర్తచారిత్రవర్ణనమ్॥

శ్లో॥ తత్తద్విటోక్తిప్రత్యక్తివిహితాకాశభాషితమ్।
ముఖనిర్వహణాప్రాయస్సియుక్ రూపకం చ యత్తీ॥

శ్లో॥ ఏకాజ్ఞం చ భవేద్యాణ ఇతి విద్వద్విరుచ్యతే।
అపరే నృత్యభేదాస్తు గుల్మశృజ్ఞలికాలతాః।
భేద్యకం చేతి చత్వారః కథ్యనేవత్ర మనీషిభిః॥

‘కన్నర్పదర్పవిలాస’ మను భాణమును రచించిన శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయ విద్వత్సవి సహాస్రాధికగ్రంథములను సంస్కృతవాజ్ఞయమున రచించిన మహానీయుడు. భాణభావజాలాన్ని, విద్వత్సవి అంతరంగాన్ని అందిపుచ్చుకొన్న రీతిన ఆంధ్రమున చక్కని పీరికను అందించిన శ్రీ దీక్షితులు గారికి, నాకు చేయూతను యిచ్చిన డా॥ ముళ్ళపూడి విశ్వనాథశాస్త్రిగారికి, శ్రీ ఉమా రామారావుగారికి, వెన్నంటివుండే శ్రీ మేళ్ళచెర్పు వేజ్ఞటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారికి నమస్సుమాంజలులు.

ఇట్లు

రా మో రా

సంపాదకుడు

భాణభణితి

మానవులంతా దైవాంశసంభూతులే గదా! పురాకృత సుకృత దుష్టుతాలను బట్టి జీవనవిధానంలో మార్పులు ఉన్నాయింటున్నారు. అలాగే బ్రహ్మప్రాప్తికీ అధికారి భేదాన్ని బట్టి మార్గభేదం ఏర్పాటు చేశారు పెద్దలు. అందరూ వేదోక్తమార్గంలోనే నడువలేరు. దయామయులైన భరతాది మునులు రూపకమార్గం ద్వారా బ్రహ్మమార్గాన్ని సుకరం చేశారు. “రసో వై సః” - కదా! విన్న దాని కన్నా చూచిన దానివల్ల అనుభూతి ఎక్కువ. కళ్ళతో చూస్తాం, చెవులతో వింటాం, వేషభూషాదుల ద్వారా రామాదులను అనుకరించడం “రూపకం”. ఇది కూడా ఆరోపణే గదా! దానివల్ల ఒక విలక్షణమైన అనుభూతిని ఆత్మ మనః సంయోగం వల్ల పొందుతాం. దానికి ఆస్వాదన “రసము” అని పేరు పెట్టి, దీన్ని అనుభవించడం అలవాటిన వాడు అదే మార్గంలో పరమాత్మనూ అనుభవించగలడు అని భావించి, “పరమానందం కంటి ఒక మెట్టు తక్కువ రసానందం” అని గదా! పెద్దలు చెప్పున్నారు. కనుక కవులు దృశ్యకావ్యనిర్మాణం ద్వారా తమ సామర్థ్యాన్ని చూపించాలనుకున్నారు. “నాటకాన్తం కవిత్వం” కదా!

భాణ మొక రూపకభేదము. భణ ధాతువు నుండి పుట్టినది. సంభాషణలు ఎక్కువ. పొత్తులు తక్కువ. ఒకే ఒకపొత్త. ఒకే ఒక అంకం. ‘మయసభ’ మాయలమరారి లాంటివి అని చెప్పవచ్చును. కాని దానికి దీనికి తేడా ఉంది. భారతంలో ఒక మూల మయసభలో దుర్యోధనుడు పడిన అగచాట్లను పొత్త ద్వారా చెప్పిస్తారు. బాలనాగమ్మను తాను పొందేందుకు చేయబోయే ప్రయత్నాలను ఏకరువు పెడతాడు మాంత్రికుడు. ఈ రెండూ ఒక పెద్ద కథలో చిన్న భాగములు. భాణము స్వతంత్రప్రతిపత్తి గలది.

శ్లో॥ భాణేషు ధూర్తో నిపుణ ఏక ఏవపటుర్మైటః॥

స్వపరాభ్యాం చానుభూతం చరిత్రముపవర్ణయేత్॥

శ్లో॥ భూయసా భారతీవృత్తిర్వస్తు స్వాత్మ కవికల్పితమ్॥

సాభాగ్యశార్యయోక్షేపవర్ణనే నైవ సూచయేత్॥

శ్లో॥ శృంగార వీరా చ సాంగే ముఖినిర్వహణే తథా॥

ఏకో నంకస్యేకపొత్తం స్వాత్మ కుర్యాదాకాశభాషణమ్॥ -మందార మరంద చంపువు.

దొంగల గూర్చి, పేకాటరాయుళ్ళ గూర్చి, వ్యధిచారుల వ్యవహారాల గూర్చి ప్రధానంగా చెప్పాడు. అలాంటి విటుదే తాను మాట్లాడుతూ, వేరెవరితోనో మాట్లాడు తున్నట్లు ఉక్కి ప్రత్యుక్కల ద్వారా ఆకాశభాషణం ఎక్కువగా చేస్తాడు. భాణ విషయం కవి కల్పితం.

ముఖ ప్రతిముఖ సంధులు పదిలాస్వాంగాలూ ఉంటాయి. భారతీవృత్తి ప్రధానంగా ఉండాలి. భరతుడు “బుగ్గేదాత్ భారతీవృత్తిః” అంటాడు. ఇందులో విటునిదే ప్రధాన

భూమిక. కవి తన ప్రతిభద్వారా సహ్యదయుణ్ణి ఆకట్టుకోవాలి. చక్కని చమత్కారాలు, లలిత పదవిన్యాసాలు, గద్యపద్యభాగాలు ఉండాలి. అవి వినేవార్చి సులభగ్రాహ్యలై ఉండాలి. ఆనాడే కవి, తన “భాణాన్ని” ఒక బాణంలా జనంలోకి తీసుకుపోగలుగుతాడు. అందుకే పెద్దలు “భాణరచనద్వారా” కవి కీర్తిని పొందడం కష్టము అని అంటున్నారు. వెనుకటికి ఒకడు ఇలా అన్నాడు కూడా -

శ్లో॥ పరశుచిరీశ్వరదత్తః శ్యామలికః శూద్రకశ్చ చత్వారః
వీతే భాణాన్ బభషః కాశక్తిః కాలిదాసస్య॥

అమాత్యవత్సరాజు రచించిన కర్మారచరితభాణమును బరోదా సంస్కానమువారు ముద్రించిరి. వసస్తుతిలకభాణము. పంచబాణవిజయము, శృంగారసర్వస్వభాణములు ప్రసిద్ధములు. శృంగారం హద్దుమీరరాదు. ధర్మబద్ధమైన దాన్నే మనవారు అంగీకరించారు. పచ్చి శృంగారమే రసమని రష్యాన్ అభిప్రాయం. నల్లా దీక్షితులు శృంగార సర్వస్వభాణంలో “కందర్పదర్పదమనః” అని అంటాడు. ఈ కవి “కందర్పదర్పవిలాసః” అని అంటాడు. అభిప్రాయభేదాన్ని బట్టి మాటల తీరుమారుతుంది. ఏ కాలిదాసు ప్రాసినదో గాని “పుష్పబాణవిలాసం” అనే కావ్యంలో “శ్రీకృష్ణరాసలీల” లను దృష్టిలో పెట్టుకుని నేనీ కావ్యం ప్రాస్తాను అని ప్రతిజ్ఞ తీసుకున్నాడు. ప్రస్తుతంలో మన కవి హర్ష కవుల ప్రభావానికి లోనైనట్టే చెప్పాలి. ఎందుకంటే సనకసనందనాది దివ్యసూరులు అడిగినట్లు చెప్పడాన్ని బట్టి రంగస్థలం వైకుంఠం అయి ఉండవచ్చు. శ్రీ కృష్ణనికి ఎనమందుగురు భార్యలు, 16 వేల మంది గోపికలవలె మాయావిటుడనే మహారాజునకు కూడా ప్రియురాండ్రు ఉన్నారని చెప్పాడు. అతని స్నేహితుడు వైపంచికుడు. దీన్ని బట్టి పాత్రులను బట్టి కవి శ్రీకృష్ణ లీలావైభవాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకుని భాణాన్ని నిర్మించినట్లు భావించాలి. తుంబీఫలాన్ని పట్టుకున్నాడు గనుక వైపంచికుణ్ణి నారదుడుగా భావించవచ్చు. పరమాత్మను అనుభవించాలి అంటే “గోపికాభావం”, “స్త్రీభావం”, “అప్రధానత్వం” ఉండాలి. గనుక ఈ వైపంచికుడు ఆఖరికి స్త్రీగా మారిపోయి మధుమాస సమయంలో మాయావిటునితో విహరిస్తాడు. ఇక్కడ మరో చమత్కారం ఉంది. “మాయావటు” శబ్దాన్ని ఈశ్వరుడికి, మాయావిట శబ్దాన్ని శ్రీకృష్ణనికి కవులు వాడుతూ ఉంటారు. అడిగిన వాళ్ళ నిత్యసూరులు సనకసనందనాదులు గనుక బృందావన విహారి లీలలను తన భాణానికి అనుగుణంగా మలిచాడు కవి. వైపంచికుడు, మాయావిటుడు ఇద్దరూ మంచి స్నేహితులు. వైపంచికుడు పెండ్లి చేసుకోలేదు. మధుమాసంలో తానెంతో బాధపడుతున్నానని, “చాలామంది స్త్రీలు గల మాయావిటుణ్ణి అర్థిస్తాడు. ఒక స్త్రీని ఇవ్వ లేకపోతాడా” అని అనుకుంటాడు. మధుమాసంలో మలయానిల సంచారం. మధుపానమత్తులైన తుమ్మెదలరుంకారం తలలాడిస్తున్న పద్మలతలు, తుమ్మెదల, లతాడోలికలు, మధుమాసమందహసం కందర్ప విలాసోత్సవ ప్రారంభం. తెల్లవారింది. తూర్పు దిక్కు ఎత్తుబడింది. వ్యభిచారి చంద్రుడు భయపడ్డాడు. పశ్చిమపర్వతం చాటుకుపోయాడు. సూర్యుడుదయించాడు. భక్త్యుదేకంతో

“వన్నేఁ హం శ్రుతిహర్” - 15వ పద్యం ఉపాసననచేస్తాడు. పురవర్తన “సకలకల” శబ్దచమత్కారం పడకటింట్లోంచి బయటకు వస్తున్న స్త్రీ సాందర్భం, గానరసాస్వదన, పండితగోపిలో పరతత్త్వాన్ని గూర్చి చర్చ చాలా బాగుంటుంది. మదనుడే పరతత్వం. “తస్మాత్ కారణకారణం త్రిజగతాం గమ్యశ్చ హజ్యస్సురః” (20వ పద్యం). తత్వం తెలిసినా కూడా ఇతర ప్రమాణాల ద్వారా దాన్ని పట్టిపుం చేసుకుంటాం గదా. అలాగే నేను కూడా ఏళ్ళతో చర్చించి ఒక నిర్ణయానికొచ్చాను. “స్వన నిర్ధారితేష్యర్థః” అని అన్న తరువాత. నాకు స్త్రీ సాంగత్యం కావాలి. “సాహితీరమ్యతాసతాం” అనే వైదిక వాక్యాన్ని చమత్కారంగా ఉపయోగించుకుంటాడు. కన్యాదాన వైశిష్ట్యాన్ని చెప్పాడు. గోపికా వాటికలో ప్రవేశిస్తాడు.

మాయావిట దాయాదులు ముక్కన్ కృష్ణ మాధవ, కేశవ, సందన, చక్రవాణి ఉపేంద్ర అంబుజాక్షులు ఎనమండుగురు. వారు వారి ప్రియురాంధ్రతో వరుసగా, రుక్మిణి, భామ, రాధ, భద్రా, మిత్రవింద, నాగ్నజిత్రి, కాలిందీ, జాంబవతీ అనే వారితో చేసిన శృంగారచేష్టలను చూస్తాడు. మధ్యాహ్నం అయింది. ఇంటికి వెళ్ళి భోజనం చేసి వస్తాడు. వేశ్యావాటికా దర్శనం, వంగపురోదంతం, కనకాంగీ, మదనమిత్రుల కథ, కృతిము లక్ష్మీనారాయణ దర్శనం, రత్నాకరపండితుడు, ఘోమవతీ అనే వేశ్య వలలో పడి ఎన్న ఇబ్బందులపాలయ్యాడు. తరువాత లంబోదర శర్మ వృత్తాంతం - అతని భార్య హేమాంగికి మదపిచ్చి పట్టింది. ఇలాంటి కథలను చెప్పుడంలో కవి అభిప్రాయం సంసారంపై ఏవగింపు కలిగించడం లేదా పరిశుద్ధమయిన శృంగారం మంచిదిగాని, వేరొక తీరు శృంగారం మంచిది గాదని చెప్పుడం. అందుకే “గచ్ఛ గచ్ఛ భగవంతం భజ” అని అంటాడు. తన ప్రియురాల్చి కూడా ఒడ్డి ఒకడు కోడిపండంలో ఓడిపోతాడు. గెలిచినవాడు వాడి భార్యను ఎత్తుకుపోతాడు. అప్పుడు వైపంచికుడు మాట్లాడిన మాటలు 30 - 31 పేజీలలో మీరే చదివి చూడండి. అలాంటివి చాలా ఉన్నాయి. కందుక క్రీడాసక్కులైన యువతులు, వారి సౌందర్యమును వర్రించారు. వస్తు మిత్రుడు తన ప్రియురాలికి జడలేస్తాడు, అలంకరిస్తాడు. తరువాత నాయకా నాయకుల సంగమములు, నగరంలో విపణి వీధులు, పూల అమృకం, కస్తూరిసువాసనలు, నాలుగు వీధుల మధ్య నిలబడి వైపంచికుడు చూస్తుంటాడు. సంధ్యాసమయం, సూర్యపస్తాపన, చీకట్లో అమ్మాయి లను చూస్తాడు. ఆమె సౌందర్యవతి. ఆమెపై కోరిక కలుగుతుంది. ఏదో ఉపాయంతో ఆమెను ముద్దాడాలని కోరిక. కాని కుదరలేదు. “నేను పురుషునిగా ఉండి ఏం లాభం? నాకు స్త్రీ సంభోగ సుఖం లేనేలేదు. స్త్రీగా మారితే మంచిదేమో? ఈ చంద్రుడు, మన్మథుడు నన్ను పట్టి పీడిస్తున్నారు” అని అనుకుంటాడు.

చివరికి మాయావిటుణ్ణి అత్రయిస్తాడు. ఇంట్లో ప్రవేశించి వచ్చేలోగా ఆడదానిగా మారిపోతాడు. భరతవాక్యాదులు నాటకంలో లాగే భాణంలో కూడా ఉంటాయి. కవులు

నిష్టాగరిష్టులు, ఉపాసకులు, పండితులు, ప్రతిభావంతులు కావడం చేత ఎక్కుడో ఏదో ఒక మాటను పట్టుకుని వేదాంతంలోనో, మరో మంచి విషయంలోనో సమన్వయం చెయ్యడం తప్ప, నిజానికి వారి కలం నుండి జాలువారరాని పచ్చిబూతులు ఎన్నో ఉన్నాయి. అయితే అవి దోషాలే గదా? అల్లా అనడానికి వీలులేదు. భగవద్గుత్తమయిన ప్రతిభావ్యత్వత్తులు కలవారీ రామరాయలు. కనుక అవ్యత్పత్తికృతదోషమూ గాదు. అశక్తికృతదోషమూ గాదు. మరి ఇంకేమిటి? కవి శక్తి చేమరుగున పడిన దోషాలని చెప్పాలి. “ద్రాక్షారామవార వనితోపస్థలకుం దండాలు పెట్టే” మొదలగునవి ఇట్టివే గదా! చివరగా ఒకమాట చెప్పక తప్పదు. కవులు ఏ విషయాన్నెనా నిశితంగా పరిశీలించి నిర్వంద్వంగా బాహోటంగా చెప్పగలరు. చక్కని ప్రయోగాలకు, అలంకారాలకు చమత్కూరాలకు లోటులేనేలేదు. సమర్పులైన గుణగ్రాహులు మాత్రమే ఆ యా అనుభూతిని పొందగలరు.

కవిని గూర్చి

నాటకాదులలో “ప్రరోచనా” సహృదయులకు అభిరుచిని పెంపొందించు ప్రక్రియ ఒకటి గలదు. ప్రస్తుత భాణంలో సూత్రధారుడు ఆ పని చేస్తాడు. కవి తన జన్మదంతాన్ని అతని ద్వారా చెప్పిస్తాడు. శ్రీ పుల్య ఉమామహేశ్వరశాస్త్రిగారు “రామరాయోదంత” మను పేర ప్రస్తుత గ్రహణకర్త జీవన విధానాన్ని నిషేఖాదిశ్శతానాంతము ఒక ఖండ కావ్యంగా 108 పద్యాలలో వివరించియున్నారు. జిజ్ఞాసువులు “శ్రీ శంకరాశాంకరభావ్య విమర్శః” అను గ్రంథ ప్రారంభమున చూడగలరు. “Contribution of Andhra to Sanskrit Literature” అనే గ్రంథంలో ప్రాఫేసర్ బి. రామరాజు గారు 449 పేజీలో ఏరి కాలాన్ని ది. 27-12-1875 నుండి 27-10-1914 గా నిర్ణయించిరి. నర్సరావుపేట తాలూకా పమిడిపాడు జన్మస్థలం నూటనలుబడి ఓదు గ్రంథమును రచించిరని అభివర్ణించేను. ఏరు దమ్ములపాడు వాస్తవ్యాలు, వైభానసులును అగు శ్రీమదిత్యాది శ్రీమాన్ రత్నమాచార్యస్వామివార్ల నాశ్రయించి, పారమాత్మికోపనిషత్ ప్రతిపాదితమైన వైదిక శ్రీలక్ష్మీహయవదనమనువును, అనుష్టానక్రమాన్ని, కవచాన్ని ఏకాక్షరమంత్రాన్ని, స్వప్నంలో కనిపించిన స్వామివారి ఆదేశప్రకారం స్వీకరించి సర్వతోమాఖ పాండిత్యాన్ని సంతరించుకున్నారు. ఏరి ఇంటిపేరులో బెల్లం, నోటిమాటలలో బెల్లం, కృతులలో బెల్లం, మదిలో గూడా బెల్లం అనే చెప్పాలి. “మధుమనిష్య - మధుజనిష్య” అని గదా పెద్దలు అంటారు. మంచి నిష్టగలవార్షిక మంచి ఆలోచనల తోపాటు మాటలుగూడ మంచివే వస్తాయి గదా!

వాడపల్లి శ్రీనివాస దీక్షితులు

ప్రధానాచార్యుడు,

శ్రీవ్యయ

కార్తిక.బ.ఏకాదశి

శ్రీ॥వాణీ॥ వేద సంస్కృత డిగ్రీ కళాశాల, కౌవ్యరు.

శ్రీః
శ్రీహయగ్రీవాయ నమః
కన్ధర్షదర్షవిలాసః

శ్లో॥ భూమిర్మాటకరౌప్యచన్చనహిమత్రీనీలమజ్గాన్మముత్తు
జ్గానాకలయన్యనారతమపి ప్రద్వేతతే మే స్తిరా
త్వం ధృత్యాపి కుచద్వయం గతవతీ వక్కశులస్యత్పుయే
త్వైక్తాం స్వేన బిభర్తి నిత్యమురని ప్రోణం శ్రీయం పాతు సః॥ 1

శ్లో॥ పృథుతరకేశపాశవిగజన్మధుపాత్రపృతే
పృథుతరతల్పకామ్యురతలే లలితం చలతీ।
ఉపరినవామ్యుదాసితవిభేషితురిస్తుకలా
జయతు సదా సదా శయముదమ్యునిధిస్తుకలా॥ 2

ఇతి॥ రమణైకనాళావలమ్యుకమలతిరన్మరణచణాజ్ఞాలిరజ్ఞితబాహుయుగజ
సుస్తుతధారః పుష్టాజ్ఞాలిం వితీర్ఘ మారిషుఅదిష్టోత్రస్తికుమలనయనాష్టకకృతవిష్ట పత్రితయ
లక్ష్మీవిష్టరసకలగుణపరిపుష్టాపదనగరమణ్ణనాయమానస్య అభ్రారవిస్తమిళిన్నాయమానా
దత్తమహాత్రసదద్రుతవాహమణిశోభావితానవిపర్తస్య నిజపదారవిస్తమిళిన్నాయమానవన్నారు
బృస్తమ్యుదయారవిస్తస్తతదోషాకరకరకృతసజ్ఞాచవిదితనమార్తణమణ్ణలాయితనభమణ్ణల
సమాశేషణోత్పల్లకుశేశయశయశయనీయసర్వసర్వంసహభారస్య సపక్కమైనాకక్షితి
ధరపక్కతిప్రతిపక్కలక్షణీయపక్కస్యలసముత్క్షీప్యమాణకనకకమలహారలక్ష్మీవిలాసలక్ష్మీ
విలాసానుమితపారదైవత్యస్య ద్వాదశచిత్రభానుచిత్రభానుకదమ్యుకరమ్యుతకనకకూటాను
మియమానసుమేరుధిరత్వస్య తర్మితనిజవినాభావజీవనాభావమూర్తిమత్కమాలజ్ఞాత
పరిసరోద్దేశస్య పార్శ్వతలలలక్ష్మీప్రకటితదాక్షిణ్యవిభవస్య కుమారజనకస్యప్యవిరూపాక్షస్య
ససర్వమజ్గాజస్యప్యనుగ్రస్య విధోరపి చక్రప్రియస్య సదరస్యప్యదరస్య స్తమ్యేరమసార్వ
భామాభయదస్యపి హరేః కువలయవిద్యేతనస్యపి పద్మాన్మరజ్గవిభోః స్వయమ్యువ ఇవ
చతురాననస్య మదనస్యేవ రత్యాలిభీతస్య సరస ఇవ హంసపరివేష్టితస్య కుబేరనిధేర
ముక్కనామధేయస్య శ్రీదస్యేవ పుణ్యజనాత్రయస్య లోకస్యేవ సత్యాలయస్య భృగుస్యేవ

మధుహృతః గగనస్యేవాన్నాభిధస్య వాయోరివ సదాగతేః స్తనయిత్స్వరివామృతప్రదస్య
కమలస్యేవ లక్ష్మ్యాశ్రయస్య దైవమాతురస్యేవ వినాయకస్య తత్తభవతో భగవతో
రమావల్లభరాయస్య కరుణాకటాక్షసచ్చాయైః తులితానన్నగరుడవిష్ణుకేనాదినిత్యసూరిభి
స్మారిభిః

ఆకాశే కర్మన్నత్య

శ్లో॥ రననాద్యమేవ పొ రనం విబుధా అవదన్ ధరాసురపథోజముఖాః

యమనః్సు ఏవ న విభర్తి జీవితం తదలం సురూపకమలం నిరూప్య తామ్॥

ఇతి॥ కిం తాదృశం రూపకమ్ స్వరణమఖినీయ స్వపమోదమ్ అస్తి ఖలు

కనకపురహరునాయకేన ఘటితసముద్రమధనాభిధమహచమ్ము ప్రబస్సేన భారద్వాజ
గోత్రసభ్యాతఫునానేకపేన మోహన్రాయమహముద్రానుమామ్యాగర్భసుక్యముద్యాతేన
రామేణ ప్రభాతభాస్వరప్రభాపటలసమ్మర్పికస్వరసారుసన్నోహనిర్మత్తునిర్మచుదమ్ముకర్మ
రసలహరీభారస్వాదుతాసర్వస్వపశ్యతోహరైః సన్మానానటన్మైదానీవిటనటసార్వభోమ
వికటజటాటతటత్వజ్ఞదుత్తుజ్ఞగజ్ఞభజ్ఞభజ్ఞభజ్ఞప్రదైః అవధీరితబాణాదివిద్వత్సవి
సూక్తిజాలైస్మ్యాక్తిజాలైర్మధితః కన్మర్పదర్పవిలాస ఇతి సభాజనరసభాజనభూతః కశ్చన
భాణప్రబన్ధః॥

శ్లో॥ తమేనమధికృత్యాహం సభాజనమనజ్ఞసమ్ముఖమ్ము

సభాజయేయం ధృత్వేవ దేవాన్యిష్టస్మిధాఘుటమ్॥

4

సమన్తతో దిగజ్ఞనాః నిజదృష్టివిలాసకమలహరపరిమళ్లితకుచమణ్ణలా విధాయ
సహద్వమ్ము

శ్లో॥ రసాలవల్లికావధూటికామతల్లికాలన

ద్రసాలపల్లవాధరోచ్చలద్రసాలసాత్మనామ్॥

రవచ్ఛలాత్మజ్ఞాయకణ్ణకృష్టతో జయధ్వనిం

సమారయంత్సు సఖ్యరభ్యపాగమన్మధుర్మాదా॥

5

స్వర్మమఖినీయసాన్తర్మాసమ్.

శ్లో॥ పుష్పిణీశ్రవతతికావధూటికాస్మాపభుజ్యధృతఫుర్మీకరణ

వాయురేష జనితాతులత్రపోభీతభీత ఇవ మన్మమజ్ఞతి॥

6

శ్రవణమఖినీయసాదరమ్.

శ్లో॥ మధుపానమత్తమధుహృన్నికరో మదనాద్యయోపనిషదం సఫునామ్॥

కమలిస్యుదగ్రగ్ంశిరసో విధుతిం జనయన్నసౌ కలయతి ప్రమదాత్॥

శ్లో॥ వీత్యా మర్మం స్ఫుర్తితారవిస్తే భుక్త్య వధూటీశ్ర్వమతాన్నిశిన్నాన్

వల్లిమతల్లిమధిరోప్యదోలాం తీష్ప్రప్రియా నీరయ తే సమీరః॥

8

క్షో॥ బాలాబ్ధదృక్పుదృశిమాలావిలాసయుతడోలాధిరోహణమహో
ద్వేలాతిశర్వవలయూలై లాభప్రసుష్టమదనాలాపకోపజనకాః
బాలార్ఘమృష్టిసురసాలాజ్గనాభినవదాలాధరాజ్ఞితపిక
స్థాలారవా దివసమాలా అమూః కలితహేలా జయన్ని సురభో॥ 9

క్షో॥ వైపశ్చికేన లలనాత్మకతామితేన మాయావిటస్సహియథామదనం భునక్తి
కీటేననైజతరుణీత్వమితేనతద్వత్పుష్టాతిమారరమణీం తరుణాళిరేషః॥ 10
నేపథ్యం కిం బ్రూఢ

అయే భరతకులమకుటమణే సాధుప్రకృతోపవర్తనేన శ్లాఘనీయోసి అద్య ఖలు సురరాజ
రాజరాజశేఖరముఖమహోరాజకోటీరకోటికోటిఘటితమణిపుజ్ఞరుచిపుజ్ఞకజ్ఞప్రియ
ఘృణిమజ్ఞరీపరిరజ్ఞితపదకజ్ఞకిజ్ఞల్పుజ్ఞసజ్ఞరీజ్ఞమృదుతినీలకజ్ఞనయనదృష్టిరోలమృ
కదమృరుజ్ఞతిధీకృత్వనకమణిమాపురరవపుజ్ఞనిర్వర్యమానత్రిభువనవిజయలక్ష్మి
పరిణయమజ్ఞతస్వనసన్నానస్య భజకసన్నానసన్నానన్ననసన్నానస్య రతిసన్నానస్య
సముపక్రాన్తో దర్వవిలాసోత్పవః, తదహమద్య తద్వర్ధనసఫలితనయనయుగళో భవామితి
నిష్టోస్తః

ఇతి ప్రస్తావనా

తతః ప్రవిశతి వైపశ్చికః స్పర్శమభినీయసవిథ్రమమ్|

క్షో॥ వహన్ లక్ష్మీపుత్రం లలితకుసుమామోదకమయన్
ధరన్ తొషారామృః పృషదయుతముర్యోజ్ఞ రమయన్|
నదన్ పత్రిధ్వనచ్ఛలత ఇవ మోదం ప్రజనయన్
అయం నామాకాశేం జ్ఞతి మలయవాయుర్గుణమహన్॥ 11
(సమన్తతో నిరీక్ష్య) ప్రభాతప్రాణైవ నిశా యతఃః

క్షో॥ అరుణస్య రుషారుణస్య దీప్త్వాత్యరుణం ఏక్ష్య దికో ముఖం మఫోనః:
వివిభో బత పారదారికో గౌర్గహనే పశ్చిమభూభృతోప్యలాస్తః॥ 12
ప్రాచీమవలోక్య సానన్నమ్|

క్షో॥ పూర్వోర్వేధరకూటపీతకపటే సింహసనేం త్వయన్నతే
మూర్తిభూతరుడగ్రణీర్మివిషదామాస్థాయజూరస్థితిమ్|
శ్రుత్వా వద్మముభోత్పత్రమరికాసన్నోహతో రుజ్ఞతి
వ్యాజాత్మాక్షి గిరం కరం ప్రగిరతో వ్యాపారయత్యేషకః॥ 13
అహా ఏవంవిధమత ఏవాముం కవయ ఏవం వర్ణయన్ని॥

క్షో॥ రాగోయం నళినీతతేర్వనతమః కల్పరిణీనాం లసన్
వైయోగోజ్వలనః పురస్తరసతీసీమన్తమాణిక్యకమ్|

రక్తమ్యఃప్రభవం స్నటం దినసతీకర్మన్సజ్ఞిలితమ్
తోయోద్యాతహిరణ్యయాణ్మమహాప్రత్యన్వాచాలితమ్॥

14

సభక్ష్యదేకమ్

శ్లో॥ వస్తేఉహం ప్రుతిహారనాయకమణిం భక్తాళిచిన్నామణిమ్
దేవానాం చ శిరోమణిం ప్రిజగతీదీపప్రరాజన్మణిమ్।
కోకీభాగ్యమణిం రుచో చ హృదయే సత్పుద్ధరాగం మణిమ్
తం త్యాకాశమణిం పరం దినమణిం త్రైలోక్యరక్షమణిమ్॥

15

సమన్తతః పురీమవలోక్య సాధ్యతమ్॥

శ్లో॥ అదృష్టమతపూర్వేయమేవంవిధ విలాసినీ।
లక్ష్మీః పురవరస్యాస్య కమలాక్షో రసో యథా॥

16

తథాహిం

శ్లో॥ ఏతద్వారప్రకటితచలద్భారుడప్రత్యరత్న
స్తోమస్యాతస్మరితపురుసతోరణత్విట్టుటక్తే।
లోకస్తోమే నిజపతిమియం నాపి పశ్యన్యురస్యా
ముగ్ధ బ్రాహ్మణ వసతి కమలామాలికాతోరణేస్యాన్॥

17

అపిచ॥

శ్లో॥ చతుర్ముఖేస్మిన్వసతి స్న సా గ్రువం సరస్వతీ గారుడదేహాలీరుచా
తదేతదాలిజ్ఞనసమ్మమాదుభే ప్రసర్వతః కుట్టిమసాధదీధితీ॥

18

కిష్మా॥

శ్లో॥ సర్వమజ్జిక్షితం సమీక్ష్య శజ్ఘరం పురమ్।
సాధు సాధు సాధునా ధునీ ధునోత్యదశ్మిరః॥

19

అపోస్యేతీ॥

శ్లో॥ శాశ్వతస్మిథః పరితం బత సకలకలం సేవితుం చంద్రబిమ్యమ్
ప్రత్యాయాతా హి తారామణికపటధరాః పత్తనచ్ఛద్మభద్రమ్।
దృజ్యేష్వాభ్యాగతోఉ జోలనతిసతతమయ్యత కస్తూరికౌఫో
మన్యే తస్యాచ్చకోర్ధవ ఇహ పరితస్యాధపుష్టే లురన్తి॥

20

ఇతి నిర్వర్ణ అనతిదూరత ఏకత్రదృష్టిం ప్రసార్య సానన్దమ్॥

శ్లో॥ పుష్పవ్యాకులితం తథా విగళితం ధమిల్లబిస్థం గ్రుతమ్
కుర్మాభుజముచ్చలత్పరయుగా గణస్థలం మార్చితమ్।
చేలాస్తేన నిగుహయన్వథ కుచద్వంద్వం నభాజ్ఞాజ్ఞితమ్
లజ్ఞానముభాధరప్రణరుచిర్మిరచ్ఛతేనో బహిః॥

21

అన్యతో దృష్టౌ సాద్యుతమ్।

శ్లో॥ ప్రాభాతికేషు విలసత్పు రవేః కరేషు రారాజ్యతే కుముదబాసువలేఖికా గ్రసో
విత్రం తథా కువలయాత్మ పయోరుహోణాముల్లాస ఏవ సుమహాసృత తోభవీతి॥

నిపుణం నిరూప్య

శ్లో॥ బిమ్మాధర్ము స్యాః క్షుతజాతరక్తే క్రాన్తానదృశ్యస్త ఇవార్పుపాదాః
స్వయం తదుద్గచ్ఛదమస్తమాధ్వీ మరస్తపానాదివ భూరిరాగాః॥ 23

(అపరత్ర దృష్టిం ప్రసార్య) అహా భాగధేయమస్యాన్వాజ్యస్తసగోచరమ్। యతఃః

శ్లో॥ అయం భాగ్యలక్షీస్తనామ్మాజకోశోల్లసత్పుజ్యమక్కోదగారోత్తరీయః
చరీకర్తి వీతామృరాలజ్యైతస్య ప్రకాశేన సాకం హరేర్భాషుయుద్ధమ్॥ 24

అన్యత్ర నిరీక్ష్య సాన్స్తమ్।

శ్లో॥ చస్త్రాస్యాయావరకుచతటస్తస్తకాశ్చైరధూశ్చ
పుణ్యాసజ్జాద్విగుణితకనద్రక్తిమాతిప్రచారమ్।
దర్శం దర్శం కరనభమణీమణ్ణలం కుణ్ణలీస్తో
దారస్యైరద్యుతికృతవిధుగ్నానిరేషోనభ్యపైతి॥ 25

కతిచిత్పుదాని గత్యా దర్శనమభినీయ సహర్షాతిశయమ్

అహా అనయోర్భాగధేయాతిశయం వివక్షతః పణ్ణితమ్యస్యాన్స్తస్య మూర్ఖా
సహస్రధా విభిన్నః కిలా యదమూన

శ్లో॥ దర్శణే వదనదర్శణే మనస్తర్వణం మదనతర్వణం ప్రణమ్।
ఆధరం రతిసతీరమాధరం వీక్ష్య వీక్ష్య పులకాశ్చైతాజ్ఞకో॥ 26

అన్యతో దృష్టౌ సస్యైరమ్।

శ్లో॥ మదకరీకబరీభరవల్లరీ కుసుమస్యుదశ్మీతవాసనమ్।
కరపయోజమయం సదయం స్వయం స్యైతనిశాచరితః పరిచమ్యతి॥ 27

పునః క్వచిద్ధమనం నాటయిత్యా ప్రపణాన్స్తమభినీయ సాద్యుతమ్।

శ్లో॥ భూజానజ్యురయతి మన్మథేన సాకం భూమిశ్చోత్పులకయతి గ్రువం జనేనా
భూమిం ద్రానపి మనసా గ్రుతాన్ విధత్తే భూమివాప్సరసమివేదమజ్గగానమ్॥ 28

తదహమత కిష్ణైత స్థిత్యా గానరసమనుభవేయమ్।

(ఆకాశే కర్ణం దత్యా) కిం గాయన్తి గాయిన్యః।

శ్లో॥ జయతు తే పదం ప్రణతషట్పదం కమలకుట్టలే భవతు షట్పదః।
దయత మామకాధరసుధాసవం సదయ యత్ప్రియత్ప్రిభి ముఖేస్తునా॥ 29

శ్లో॥ తవ జనం త్వముం మదన ఏష హో పరమభాధతే భవదుపేక్షితమ్।
చరణసేవయా తవ సుధాదయా మనసి జీవితం తదహమాలభే॥ 30

శ్లో॥ రమణసన్మాటీలసితక్కులో ద్రుచిరగ్జ్ఞకం రుచిరమాననమ్।
సుచిరచిన్నితం తవ మమాచిరం పరమదర్శయ క్షణమయేయ భో॥ 31

వై-(కృత్తించుకొన్ని అన్నాతో గత్యా త్రవణమఖినీయ)కథమత్ర శాస్త్రపాతః
ప్రపృత్త ఇవ తదహమన్నరత్యా తత్త్వమవధారయేయమ్ (ఇత్యన్నః ప్రవేశం నాటయిత్యా)
మా భవతు మదాగమనం భవచ్ఛాప్రపారస్య ప్రతిపస్థి కిం వదన్ని తథైవ నమనీయానామన-
మనం నను శ్రేయఃప్రతిపస్థి తదమూన్ ప్రణామాన్సః ప్రతిగృహణ పరిష్కరుచేదమాసనమ్।

వై-(తథైవ కుత్ర చిదాసనే స్థితిం రూపయిత్యా) భో భో పణ్ణితాశ్రేయో భవతు
భవతామ్ త్వరన్నాం భవన్స్థిష్యాణామ్ శిక్షాయై కిం భణన్ని భో భో తరుణ్యస్సావధానా
భవత ఇదమత్ర తత్త్వమ్।

శ్లో॥ ప్రత్యక్షదైవం ఖలు పుష్పధన్యా లోకత్రయస్యాపి పతిః పరశ్చ।
పూజ్యశ్చ వస్తుశ్చ సదాగతిశ్చ దాతాంమృతస్యాంపి పుమాన్పురాణః॥

పునః కిం వదన్ని తరుణ్యః పునః పర్వతామ్ కిం భణన్ని పణ్ణితాః॥

శ్లో॥ ప్రత్యక్షదైవం ఖలు పుష్పధన్యా లోకత్రయస్యాపి పతిః పరశ్చ।
పూజ్యశ్చవస్తుశ్చ సదాగతిశ్చ దాతాంమృతస్యాంపి పుమాన్పురాణః॥ 32
కిం కుర్వన్ని తరుణ్యః మయా జ్ఞాతం తత్త్వం మయా జ్ఞాతం తత్త్వమితి భృశం
తుష్టున్ని

వై-కర్మా పిధాయ-స్వ-అహో పణ్ణితమ్యన్యతాంమిషామ్ భవతు శృజ్ఞానమిషాం
పాతయేయమ్-

ప్ర-భో భో పణ్ణితాః నహి నహి సపరదేవతా కిన్ను।

శ్లో॥ తత్త్వాదృశన్యాంపి చ పుష్పధన్యనో యస్యాజ్ఞనిః కారణపూరుషాధరేః।
లోకత్రయస్యాంపి స ఏవ దైవతం స ఏవ గమ్యః పురుషః పురాతనః॥ 33
కిం భణన్ని (సహస్రాస్మాలనం విహస్య) భో చాస్తసి

శ్లో॥ జగత్కురణం యత్పరం దైవతం త స్వచ్ఛదైవతత్త్వం భవేదప్యమీషు।
అధైవం స్థితే యేన సంయోజ్యమానాచ్చియా జాయతేవదస్య కిం దైవతం నో॥ 34
వై-తర్వి కథమస్య హరేర్జన్మ కిం భణన్ని।

శ్లో॥ స్వజన్మబ్రహ్మాం నాసారన్మాద్విష్టర్యథోదగాత్॥
తథైవ లీలయూయం హి విష్ణోర్జన్మ దధా మునే॥ 35
శృంగా వైదిక కిష్ణాస్య తత్త్వమ్।

శ్లో॥ అయమాత్మస్తితో నూనమనేనాత్మానియమ్యతే
అప్రమేయోఽవినాశీ చ స్వతప్తస్పర్షతప్తవిత్॥

36

వై-తర్ది కథమస్య హరాల్యయః కిం భణన్తి

శ్లో॥ లయః ఖలు శరీరస్య నాణూనామాత్మనామపి।
తథాత్మేచంతరస్యాస్య లయవార్తా కథంభవేత్॥

37

కిష్మ అహా పక్షపాతపిశాచకబుశితం దానవాహితం దైవతం వదతస్తవ పణ్ణిత
మృణ్యతా మన్మథ ఏవ దైవతమిత్యస్య నిదర్శనం ఖల్యిదమ్| యదుత

శ్లో॥ క్రిమికీటపక్షిపశుమర్యరాక్షసా ఉరగాప్సరస్మిదశకిన్నరాదయః
ద్రుపాణాత్రిలోచనచతుర్ముజాస్తథా సమమేవ యూన్తి యదపాంజ్ఞతోన్మయమ్॥ 38
వై- కిమనేన దత్తేనాపి సుఖేన క్షయిష్టునా కిం భణన్తి సత్యమ్|

శ్లో॥ పశ్యతాం వః పశూనాం సౌ మృగచృష్ణేవ దేవతా
అత్యన్నారహ్మాదబ్బానాం ప్రదాస్యత్యమృతం స్థిరమ్॥

39

అహా కుత్రవా తవాతోన్యదమృతం లభేత యతః|

శ్లో॥ వైకుణ్ణేఽపి చ సత్యకేఽపి చ తథా కైలాసలోకేఽపి చ
స్వర్గేఽపి త్రిదశాలయేఽపి పొమభృత్ క్షోణీధరేఽపి ద్రువమ్|
పాధోధావపి భూతలేఽపి చ తథా భోగిష్ఠలోకేఽపి వా
సర్వతాప్యయమేక ఏవ భువనే సౌభ్యస్య దాతాన్యణామ్॥ 40
అలమలమనమీచీనవాదై ర్మిరస్తేర్తైః భో భో తరుణ్య శ్రుణ్యయతాం యుష్మాభిః|

శ్లో॥ లక్ష్మీం వక్షసి సర్వదాదరిభరన్ మారం యజత్యచ్యతో
వాగ్నేపిం వదనే సదాబరిభరన్ వేదత్రయాగర్వకః|
శర్వాణీం సతతం తనోచరికరం స్తోజస్త్రయాలోచన
స్తుస్మైత్యారణకారణం త్రిజగతాం గమ్యశ్చ పూజ్యస్మరః॥

41

వై-స్వ- అహా కోహమమీషాం పురతస్పంవక్తుమ్| తావదావర్ణయామ్యమూన్-
ప్ర-భో పణ్ణితాః|

శ్లో॥ స్వేన నిర్ధారితేప్యర్థే పరతః ప్రత్యయం భజేత్|
ఇతీవైతావతాస్మాభిః పణ్ణితైర్త్వపీరితమ్|

స్వ- అయి మదన కిమపరాద్ధం మయా యత్పంసారసౌభ్యమిషాపదపి మహ్యం
నాదాః ఆం జ్ఞాతమ్| మమైవాయమపరాధః యదపరిగ్రహణం కాన్తాయాః హ ధిక్
కథం మయా కాన్తాలభేత యా కిల సౌభ్యమ్యునిధిచస్తకలా భవతు దైవ భారమారోప్య
కాన్తార్థం యతే అస్తి ఖలు మమ ప్రాణప్రాయిస్సభా మాయావిటో నామ మహారాజః
యేన షోడశసహస్రగోపాంజ్ఞనా రమ్యరమ్యన్నే తమభిగత్య యాచేయ కాన్తామేకామ్|

ప్ర - భో పణ్ణితాః మత్సాణప్రియసభమహారాజమాయావిటదర్శనోత్సంఘమాం బాధతే నత
స్నాధయామి క్షమధ్వమ్ ఇతి కించిత్పరిక్రమ్య మాయావిటద్రాసాదప్రవేశం నాటయిత్యా॥

కిం బ్రవీషి

శ్లో॥ నమస్తే కుత ఆయాసి బ్రహ్మనైపజ్ఞికప్రభో
అదృష్టపూర్వం దీనత్వం ధత్తే వక్తామ్యజే కుతః॥

43

పై- శ్లో॥ త్వత్పుత్రేణ పరాభూతం త్వదన్యత్రాణపర్మితమ్
పాహి పాహి దయా మే హి సా హి శ్రీరమృతా సతామ్॥

44

పునః కిం బ్రవీషి కిమభిలషితం భవద్విస్సుష్టముచ్యతామ్॥

పై- శృంగారాజన్ అహం ఖలు నితాన్తరతికాస్తరసన్తానసజ్ఞిన్నాన్తరజ్ఞస్తవసహాస్రాంగ్నానా
సజ్ఞతిప్రథామవధార్య కాజ్ఞన కాజ్ఞన వసనాజ్ఞలచజ్ఞత్రాజ్ఞన రశనాజ్ఞలచజ్ఞలద్రుచి
సమజ్ఞితసన్యామ్యరితామ్యరబిమ్యధరామ్యిమ్యధరాం దాపయేతి భవన్తమర్మయితుమహ-
మాగమమ్ | కన్యాదానస్యాపి తత్తాదృగ్వలం శ్రుతం ఖలు శాస్త్రచక్షుషా భవతా కిముత
బహునా | తరుణీదానఫలం శ్రుతిగిరామప్యగోచరమిత్యత్త | కీర్తితకన్యాదానఫలాశ్రుతి
స్మృత్యాదయః ప్రమాణమ్ | తతో భవదురుతరకరుణాకటక్షికణక్షణపరిస్తవద్వమశామ్యత
రసపరీవాహనిర్మగ్నీ యథాహం మోదేయ తథా సాధు సరయం యతస్యా|

కిం బ్రవీషి

శ్లో॥ అనమ్యుదాశ్లీష్యమాణాయాసాం సాధామనీ లతా
తస్య భవాన్ బోభవీతు ప్రియశారద నీరదః॥

45

పై- సాధుసాధు సాధుతయా తవ హరేరపి సాధుతాసాధుతాధునా సథే స్వర్యతామ్
యావదాగమనమయం జనః ప్రతికలమ్ | తావత్సాధయామి (కతిచిత్పుదాని గత్య
పురోవలోక్య గోపికావాటికాం సహర్షబముమానమ్॥)

శ్లో॥ గోపికా తటిన్నతల్లికా వితానమాళికా
కాళికా ప్రవత్స మౌక్కికామ్యుభిన్నమాలికా
నాభికా ప్రవాహపజ్ఞ కాళిమార్గజాలికా
వార్షికావనీయథా చక్కన్నసౌ హి వాటికా॥

46

(ఇతి నిర్వర్ణ వాటికా ప్రవేశం నాటయిత్యా ఆకాశే కర్మం దత్యా సపులకోద్వేదమ్॥)

శ్లో॥ అయం రతిపదామ్యజి ప్రచలహంసకస్యారవః
కిమజ్ఞజరణాజ్గణానమితసద్ధనుష్టజ్ఞుతిః|

కిము ప్రిజగతీజయే మదనహారితాభ్యస్వనః
కిము స్వరగుణధ్వనిః కిముత కౌకిలః పజ్ఞమః॥

47

ఇతి సంశయ్య సవిమర్హమ్

శ్లో॥ వితశైధాగ్రజాగ్రన్ముగమదతిలకస్వార్తిమార్గాజ్ఞమూర్తి
భ్రాజిష్ట్వమ్యాజవక్రాదుదయతి తులితభ్రామరధ్వానగానమ్|
వితస్వార్థత్వభావాదహామమతనూరుచ్చరోమాజ్ఞమజ్ఞ
శేతే మజ్ఞత్వధాత్మా నిరుపమపరమస్థేమమోదామ్యురాశో॥

48

సవితర్హమ్ అహా

శ్లో॥ ఉత్సాదయత్వమృతతరుగ్వలయం పయోధా
శ్మృత్వా ప్రధాం ప్రిజగతిప్రథితామితీయమ్|
సౌదామనీ జనయతీవ విశేషకాస్తం
వక్రేస్యమణ్ణలమఖ్యసుధాసుకాస్తిమ్॥

49

ఇతి నిర్వర్ణ

స్వ (స్వగతమ్) ఫలితమద్వైవ మమ తపోయత ఇయమేకాకినీ దరీదశ్యతే

ప్ర (ప్రకాశమ్) అస్యాస్య విధముపసరామితి (గమనం నాటయిత్వా పృష్టతోఽ వలోక్య) అహా బత కోయమ్ తులితస్వామ్యురపీతామ్యురరజ్ఞితనితమ్యబిమ్యః కరకమలకనత్వజ్ఞణ
క్రోజ్ఞారరవాలజ్ఞుతభావిమదనోత్సవమజ్ఞతస్వనః మకుటతటఘటటకకిరీటకోటి
మణిరుకోటిపిశడ్చితామ్యురమధ్యః ఉరుతరతులితారరోరస్తలకనకమలహరలక్ష్మీ విలాస
సావస్తికలక్ష్మీవిలాసః వదనలక్ష్మీపరీవాహలోలద్విశాలపణ్ణరీకాక్షః పరిమళితదిగన్తమ్గ
మదముఖపరిమళపరిమళితతామ్యులచర్యణజాతాఖర్యగర్వరక్తిమపక్రిమబిమ్యధరీ
కరణచణాధరస్సున్నరః భో పరమ పురుషకస్యమ్, ఆకాశే కర్తృం దత్స్య కిం భణసి,
అయే వైపజ్ఞీక! మకుటతటపరిటీకమానాయతజటాపటలజటిలదికృటలః కణ్ణమ్యుజ
సమాలమ్యుమానరుద్రాక్షభద్రాక్షసదక్షసూత్రకదమ్యః క్యాపి బతైకాకినీం పైమవతీం
విహాయేహగతో జటాటీరో వా లోపాముద్రాం విహాయ విహాయసాం ఉగతః కుమ్య
సమ్యవో వా భవానితి భృశమాన్మోళితం మద్వదయుమ్యుజం పునస్యస్థానే వ్యవస్థాపయతి
భవత్వరకమలగతుమ్యాఫలమ్| భగవన్ శమలపటలపరిహారణచణపదకమలయుగళం
తవ వన్నే నిజకృపాన్తరజ్ఞపాజ్ఞతరజ్ఞసజ్ఞమసుభగం భావుకకమలాన్తరజ్ఞం మా విధాతుం
వా తహాగమనముత యన్నై కన్నైచిత్రయోజనాయేతి

మై-అయే మాయావిటేన నిజనారీసహస్రమధ్యే ఏకా ఏకాకినీ తరుణీమహ్యం ప్రత్తా

తదర్థమేవం పర్యటామి అదతోత్తరస్తు మమ ప్రశ్నః కిం భణసి అయే మాయావిటదాయా దోహం ముకుస్థః

షై-అయే ముకుస్థ! యాత్ర స్ఫురతి తటిదివ తవ సమీపే కేయమ్ | కిం భణసి ఇయం ఖలు!

శ్లో॥ ఘాలాక్షసేమధన్వస్యయదజనధనుష్టజ్ఞుతిసోట్యమాన
బ్రిహ్మాణోద్భూభేరీస్ఫుటితరణజయత్రీవివాహస్వనేనా
రుక్మాద్యచ్ఛారుక్మిప్రముఖరిపుదవస్మారదావానలార్పి
స్తేజతేజశ్శట్పవ ప్రకటమివ మయావ్యాధపాణిర్మయత్రిః॥ 50

షై-సాధుసాధు ఆచంద్రతారమన యాతారం రమస్య అహమవ్యత స్నాధయామితి కతిచిత్వదాని గత్యా ఆకాశే కర్మం దత్యా ఆహో కిమపి కిమప్యభిలపత్యత్ర రతిమనః కుముదచంద్రస్య చంద్రసభస్య వాహఃః మా హసత మా హసత సభాసదఃః అయం హి భాగవతమహిమా సావధానీభూయ కిం బ్రిహీతి!

శ్లో॥ అహాహముదానదన్ కుసుమస్తతిమళ్లసదాకిర
స్ఫుపగత ఏవ మాం మదన ఏష కిరాతపతిర్వత|
మనసి వసన్ ప్రియత్వమపి మయ్యదయ స్ఫురసి పరం
స్ఫురసి న మాం యది ప్రియసి మామభియాహిరయం స్వయమ్॥ 51

షై-తర్వ్యహమేవాస్యః ప్రియేయమిత్వార్థమనం నాటయిత్యా స్వ-అయం కో వా అనుకూలేనేవ ప్రతికూలేన విధినా మాం ప్రతిప్రేషితో ధూమకేతురివ | భవతు కిం మయా కరణీయమ్-ప్ర-సభే కస్త్వమ్ కుతో వా సంక్షబ్దాన్తరజ్జసిస్సురివ గామిఖ్యర్యే లక్ష్మీనే | కిం బ్రిహీషి మాయావిటదాయాదఃః కృష్ణోఽహమభివాదయే ఇయం రామా భామాభిధా|

శ్లో॥ భక్త్యారాధితపూర్వపర్వతశిరస్సజ్ఞారిశోణప్రభా
ప్రాణ్పుర్వధుసమిద్ధమళ్లలపరిప్రతేన రత్నేన హి|
క్రీదానిర్మితచంద్రభిష్మవదనా సత్రాజితస్యాజితా
చేతోరూధమనోజకౌసుమశరస్తోమేన సత్యం మయా॥ 52

తయానయా కేనాపి హేతునా కుపితయా అహం నిజపదామ్యుజరజ్ఞితమకుటీకృత స్ఫుముద్వేలప్రమోదామ్యుధిమత్యావతారాయమాణమనా అపి బహిర్మిష్టాస్తః ఖిద్య మానః పునరధునా సాధుసమాహాయమానో వర్త ఏవమ్ కిం పునస్వదాగమనం ఘల మభికాంక్షతే-

షై-స్వ-ఉక్తప్రయోజనస్యాపి మమ కిమనేన భూయతే-

ప్ర-సభే భవత్ క్షేమాభిలాషిణో వయమ్ భవతే కిమప్యపదేష్టమాగతాః కిం బ్రహ్మి
కిం తదితి. వై-సభే శృంగా,

శ్లో॥ సమ్మాదనీయో భవతా ప్రసాదస్పర్షదాస్త్రియాః

స్త్రీ దదాత్యమృతం పుంసః ప్రసన్నా పరదేవతా॥

53

ఇతి తమామస్త్ర్య కతిచిత్పుదాని బహిర్ధమనం నాటయిత్వా పునరూక్షే కర్మం
దత్వా కిమపి శ్రూయతే కిం బ్రహ్మితి।

శ్లో॥ కటాక్షలక్ష్మీ తవ సారసాక్షి! మయ్యాథో వృధామానిని మాక్రుధం కృథాః

త్వదాననేస్మస్మస్తుతగీస్మధాకటైరయం చకోరో హి బిభ్రతి జీవితమ్॥ 54

వై-పరోపకారార్థమిదం శరీరమితి స్మృతిర్మామనయోస్ముజనాయ ప్రేరయతి।
(గమనం నాటయిత్వా పురోపలోక్య)సభే అవమానితప్రభాతభాస్కరప్రభావమానితచ్ఛబిమ్మ
వదన స్త్ర్వం కుతఃః కిం బ్రహ్మి మునే తావత్ప్రణతిం గృహణ తత ఏతద్వచనమపి
మాయావిటదాయాదోఽహం మాధవః ఇయం తు రాథా మమ మదనబాధా విధాత్రీ-వై-
అస్యా గాథాం బ్రూహిం కిం బ్రహ్మి

శ్లో॥ అనన్తశతగోపగోవృషభవత్సజ్ఞల్పునా

త్వనల్పునిజమాయయాకలితమోహపాథోధినా।

హృతాత్మపశురాజినా దురపరాధధావద్ధదా

న కిఝున విరిజ్ఞినా విజయవర్షణామేఽ ర్పితా॥

55

వై-అయి సాపరాధమయ్యముం క్రుధా విహయ ముగ్గా క్వ భవిష్యసి శరణాగతానాం
రక్కణే మహాఫలమరక్కణే మహారోషశ్రు భవేదితి వచనం కదాచిదపి తవ శ్రవణాబ్జ
యుగళాబ్జాయితం న కిము।

శ్లో॥ కుపితా దేవతా చేత్వా ప్రపద్యా పరదేవతా।

సా చేదపి పునః క్రుధ్యా త్వమస్య శరణం కిము॥

56

సభే-ప్రసాదసుముఖీమిమామిన్నముఖీం యథావిధ్యారాధయ సాధయామ్యహ
మన్యతః ఇతి బహిర్ధమనం నాటయిత్వా ఆకాశే కర్మం దత్వా కిం బ్రహ్మితి।

శ్లో॥ లక్ష్మణే భువి విలక్ష్మణే లసలక్ష్మణే మదనకీర్తిలక్ష్మణే।

న క్షమా ప్రియసమక్షగామితా తత్ప్రణాజ్ఞహిహి సాధ్వముం క్షణమ్॥ 57

వై-(సస్మృమమన్నర్థమనం నాటయిత్వా పురోఽవలోక్య) భో కజ్ఞకిన్ తవ రాజ్ఞం
ప్రతి భవత్తరుణాకట్టక్షసుధాం పిపాసతి కశ్చన చకోర ఇతి బ్రూహి కిం వదతి కజ్ఞకీ॥
ఆర్యే-

శ్లో॥ జటాగ్రచ్ఛన్నభూభాగీరవాసామహోన్నిః
ద్వారం ప్రతీక్షతేద్య పరముద్వారలిప్సయా॥ 58

శ్లో॥ కిం వదతి రాజ్మీ-ప్రవేశ్యతాం స జహ తపోధనో ద్రుతమ్।
కిం వదతి కణ్ఞుకీ-బ్రహ్మన్ ఫలితం తవ తపః ప్రవిశాస్తః॥ 59

వై- ప్రవిశ్య సాద్యుతమ్।

శ్లో॥ నీలద్వయం కమలయుగ్మమిదం బిభర్తి ధత్తే చ తద్ధిమకరశ్శశకోభిమూర్తిః
ధత్తే చ తం దరవరస్తమియం బిభర్తి చిత్రం గృహేషు ఖలు జఙ్ఘమ హేమవర్ణి॥

కిఞ్చు-శ్లో॥ యుద్యైతస్యాస్మమజ్ఞత్వనకఫుటకుచద్వంద్వతః కుమ్భయుగ్మే
ఘర్మవ్యాప్తే సహయే భజతిదతిపరంభగ్మతామేకకేఉ ధ।
అస్యస్మిన్ భీతభీతేఉ హరుదకుసుమతః ప్రాతిభట్టం ప్రయాతే
సూనం రారాజ్యతేఉ ద్వాష్యహాహసమదముక్కమ్భ వీవైకదస్తః॥ 60

ఇతి నిర్వర్ణ కిం బ్రవీషి సమస్త ఇతి-వై-సౌభాగ్యవతీ భూయః పునః కిం బ్రవీషి

శ్లో॥ కిమర్థం కుత ఆయాసి । బ్రహ్మన్ కస్తే పితామతః।
వృధాతుమ్మాఫలమిదం । ధత్సేహస్తామ్మజే కుతః॥ 61

వై- శ్లో॥ సత్యాదేతోస్మి భగవాన్ జనకో మే ప్రజాపతిః।
మయాలభ్యస్తికుచేన తత్సన్నిభమిదం ధృతమ్॥ 62

శ్లో॥ త్వదాస్యరూపసంపూర్ణనిష్టుజజ్ఞహిమద్యతేః।
సన్సర్వనేన సన్తాపం పరిహార్తమిహగతః॥ 63

కిం కరోతి సభీభిస్మహహస్తాస్మాలనం కరోతి కిం వదతి ఇక్కకాణ్డధన్వశరకాణ్డేనా-
కాణ్డమస్య పరిమృష్టం తపః కాణ్డమతి కిం బ్రవీషి అవ్యావర్తకమిదం ప్రథమశ్లోక
ప్రథమార్థమ్ -

వై-సలజ్జమ్ అవాస్ముభీభూయ-స్వ-స్త్రీజనేన కోవా నాపహస్తే-ప్ర-కుతో వాయం
వాయుర్మాద్రాణం సఫలజీవనం విధత్తే (పశ్చాద్రుష్టౌ)భియాప్రవాళ ఇవ వాయునా
వేపమానః ధైర్యమవలమ్ము-స్వ-మదనమూతుకో మాం కిమపి కిమపి కారయతి। భవతు
మమ ప్రాణత్రాణచణాజటాస్మి జరావరీవృతతి హి-ప్ర-భో పురుషోత్తమా

శ్లో॥ త్వద్రర్థనార్థమాగత్య సోహం క్రీడనకీకృతః।
అమూభిస్తవ రామూభిర్భూటా వీతస్య కారణమ్॥ 64

కిం వదసి భో జటికిరీటమణే యదేతాభిః కృతం భవదసహసనం తస్య కారణం
మౌగ్యమేవా దయానిధే తదస్యాసు మాచోకుప్యస్వ-వై-కస్త్వం కథమియం త్వయా లబ్ధా
కిం బ్రవీషి మాయావిటదాయాదోఉ హం గోవిస్తఃః ఇయం చ మమ సలక్షణాలక్షణా

శ్లో॥ యుద్ధశ్రద్ధాసమిద్ధప్రతయసమయసజ్ఞుద్ధహాష్టపతావ
జ్యోలామాలాభిరబ్దా సపది చుటుకితే శత్రుసేనాస్వరూపే।
దీప్యద్మిణీరథణ్ణస్వుటసుషమయశోవారిథేస్సుర్య ఏవ
ప్రోద్వేలాన్నధ్యమానాన్నమ కవిభిరహా ప్రాదురాసీదియం తీః॥ 65

వై-స్వ-అహా మమ మోహపటీయస్తా యదేత్రైగ్యతణ్ణమణ్ణితశుణ్ణాదరణ్ణచణ్ణభుజ
దణ్ణశ్శుతప్రసైన్యసాగరం నిర్మధ్య ప్రత్యేకమప్పరసో లబ్దాః అహం తు రుద్రాక్షమాలయా
జటామాలయా వా స్త్రియం లిప్సామి

ప్ర-సభే గోవిష్ట! చిరమనయారత్యేవ శమ్మరారాతీరమస్సు సాధయామి కతిచిత్వదాని
గత్య ఆకాశే కర్మం దత్య కిం బ్రవీతి।

శ్లో॥ అజాతరజసంమర్థీ వల్లికాకలికాం త్వజా
లసత్రైరవనేత్రాన్నాం భృగ్ం! కైరవిణీం భజా॥ 66

వై-స్వ- ఇదం ఖలు కస్యాశ్చిద్విదగ్గాయస్సభ్యానాయకం ప్రతివచనమ్ భవతు
అన్నర్థచ్ఛామి తచ్ఛరితప్రవణమేవ మమ ప్రయోజనాయతే (అన్నర్థమనం నాటయిత్యా)
(పురోవలోక్య) కుసుమ్మస్మృతకాన్నాకుచకుమ్మస్మృదసమ్మృతరక్తిమ్మా చణ్ణత్యాణ్ణ-
నాణ్ణలసమజ్ఞితేన ఫళఫళాత్యారవాచాటితదిగనేన క్షౌమోత్తరీయేణ భాసమానస్తనుమాన
తనురివ కస్యం కథమియం తవ నాయికాయతే కిం బ్రవీషి అయ్యేపజ్ఞిక మామకమిద
మణ్ణ నమః మాయావిటదాయాదోహం కేశవః ఇయం హి భద్రా।

శ్లో॥ హస్తాగ్రావ్యగ్రజాగ్రత్పనకథరథనుర్ణ్ణలోగ్రాత్యదగ్ర
జ్యోధ్యానత్యాజితజ్యోపతిభటసుభటజ్యోధరజ్యోధరేణ
కల్పన్నాగ్నుగ్రేజోవ్యయతరిపుపురేణోగ్రతాజాగ్రతాగ్రే
మానోగ్రాణాం మయైత్త్రిభువనజనతా దుర్గహాచైర్గుహాతా॥ 67

వై - సాధుసాధు చిరమనయా సుఖమనుభూయాః ఆమస్తయామి బహిర్మిర్మత్య
కతిచిత్వదాని గత్య ఆకాశే కర్మం దత్య కిం బ్రవీతి।

శ్లో॥ కర్మకుణ్ణలీకరోమి భానుచ్ఛ్రమణ్ణలే గణ్ణమణ్ణనీకరోమి చాణ్ణజాణ్ణజధ్యజో
పాదమణ్ణనీకరోమి తం బతాణ్ణజధ్యజం పాణ్ణరామ్యరీకరోమి దుగ్ధకాణ్ణమణ్ణలమ్॥

వై - విచిన్య కస్యచిద్విదగ్ధస్య ముగ్గాజ్ఞనాప్రార్థనావచనమిదమ్ అన్నర్థత్యా।

శ్లో॥ కుణ్ణలోల్లసద్గణ్ణమణ్ణలీ దీపిమణ్ణలీమణ్ణితానన
కస్యమణ్ణజాజ్ఞస్య మణ్ణనః కేయమణ్ణజాజ్ఞేము హీణ్ణనా॥ 69

కిం బ్రవీషి।

శ్లో॥ వన్నేహం నతమన్నార! మునిచంద్ర! దయానిధే
మాయావిటస్య దాయాదోసన్ననన్నననామకః॥

70

కిజ్ఞ॥

శ్లో॥ హన్తాగ్రబ్రామ్యమాణాద్వలయితథనుషో విశ్రమబ్రామితాబ్రాత్
ఛన్నాప్రశ్వర్భభూభిశ్వరతతిభిరరం ధ్వస్తరాజుప్రకాశే
భూభాగే బ్రాజమానప్రజయసమయసద్భుస్కరాదప్రతేజః
పుల్లాద్యుద్ధరవిన్నాదియమయి కమలామిత్రవిన్నామయాప్తా॥ 71

వై - అయ్యే నన్ననన్నన మన్నమన్నమమాం మన్నాక్కకన్నర్పద్వంద్వేనేతస్తతస్సమాకృష్య
మాణమానసరాజహంసాం రాజహంసగమనాం వశీకృత్య అమన్నానన్నమనుభుజ్ఞ్య కిం
బ్రహ్మిషి తదర్థమేవాహమేతావతా యతే॥

వై - సాధు సాధు సాధయామితి కతిచిత్పదాని బహిర్గత్యా ఆకాశే కర్మం దత్యా
కిం బ్రహ్మితి॥

శ్లో॥ అస్థానే దర్శితం తేం జ్ఞ విశ్వరూపం వృథా భవత్
అరణ్యే శోభతే కిం వా పూర్ణేన్నోరపి మణ్ణలమ్॥ 72

వై - స్వో - అహా ఇయం యుగపదేవ సర్వేంద్రియప్రీతిపరీపుయాకాశం ప్రతి
కస్యశ్శిద్వద్గ్ంయా ఉక్తిః దుర్యోధనసభాయాం గృహీతం యది విశ్వరూపం పార్థసారథినా
గోపిసభాయాం, గృహేయ తత దాతథాతథా శోభేతు ప్రే-చోదయత్యేతచృరితజిజ్ఞాసా మామ్
(తదహం గచ్ఛమితి కతిచిత్పదాన్యన్నర్గత్యా పురోవలోక్య తనుభృతమివ మదనం
కంచనావలోక్య) భో మహాపురుష కిం యువయోశ్చరితమ్ కిం వదసి భో బ్రహ్మన్నహం
మాయావిటదాయాదశ్చకపాణిః ఇయం వీర్యశుల్మానాగ్నజిత్తిః॥

శ్లో॥ ఛాలాక్షోద్యన్నహోక్కో గతవతిరజతక్కుభృతశ్చుభ్రమభ్రే
లీనేక్యాప్యభ్రమాగేప్యహమా భువికథామాత్రశేషే నృసింహే
భూభృత్యు స్వర్భుత్యుపతిభటరపతో బ్రాజిసపోక్కషణ్ణం
జిత్యాహం హేలయైవాగమమనఘు యయా కీర్తిలక్ష్మిమతిక్కుమ్॥ 73

వై-భో చక్రపాణే కిమనేనాస్థానసంరమ్మేణా అస్యాః కుచమణ్ణలమర్దనే తత్తాదృ
క్షోరుషం భవతా తావతాస్యికర్తవ్యమ్ కిం వదసి సాధూక్తం త్వయా-వై-సన్స్తష్ట
యాసయాదాస్యతే కిలామృతమ్ ఆమధ్రయామి భవస్తమ్ ఇతి బహిః కతిచిత్పదాని గత్యా
ఆకాశే కర్మం దత్యా కిం బ్రహ్మితి॥

శ్లో॥ కమలేక్కణశోకమలక్ష్మిరుషో కమలే దధతీశమలే హృది సా
కమలే కమలం కమలే చ తతః కమలం చ తయోస్సమలం తనుతే॥ 74

వై-ఇదం నాయకం ప్రతిదూతీ వచనమ్ కిశ్మిదత్తైవ స్థిత్యా నాయికానాయకయో
స్నల్లాపత్రవణానస్సమనుభవేయమ్। ఏతస్మిన్నేవ జన్మని రమ్యారూసమ్యాగసమ్యవ
ప్రమోదానుభవవిధాత్రీ సుకృతసరణిర్మయాపురానాకారి ఇతి నిశ్చసన్ పునరాకాశే కర్మం
దత్యా కిం భణతి॥

శ్లో॥ పునీహిమాం తవ చరణాబ్జురేణునా లునీహిమద్వ్యసనమపాంజుతోణునా
సినీహిమాం తవ శిఖయాపి పాణినా వృణీహిమాం పదభజకం తవాణునా॥ 75

కిమాహ నాయికా

శ్లో॥ పునాతు సా త్యాం మద్యాతిర్మాధ్మి చస్తకలాపదమ్।
యునాతు చ త్వద్వ్యసనం గచ్ఛ నాథ యథాగతమ్॥ 76

పునః కిమాహ నాయకః

శ్లో॥ జాతేన తవ కణ్ణాతా ద్రుహృతే కమలేన హృతీ,
ఇదం విచిత్రం చిత్రాధీ పశ్య పశ్యద్వయమ్॥ 77

పునః కిమాహ నాయికా

శ్లో॥ మానం త్వయేవ వ్యత్యస్తం జదేనాపి కృతం కృతమ్।
అన్తరన్యానురాగేణ బహిర్మత్వదభక్తినా॥ 78

పునః కిమాహ నాయకః

శ్లో॥ కాళిస్తిపూరదాయాదం తున్నిలాభ్రం విజ్ఞమ్మతే
కాళిస్తిపూం గమిష్టామి నో విస్తేమనశ్శమమ్॥ 79

వై-అహో వజ్ఞనపటీయస్తానాయకస్యః

పునః కిం పదతి నాయకః॥

శ్లో॥ ఊర్మం స్వదృష్టికపటోత్పలమాలికాభ్ర
చ్ఛన్నప్రదేశమవలోకభియాచలన్యా।
అశ్లేషియన్నమ తనుః ప్రమదామ్యురాశో
మగ్నేన తం న కలితం చ మయా హి దిష్టాతీ॥ 80

వై-స్వ-అహం పునరభాగ్య ఏవ ఏతస్యాపి మహాభాగస్య చరితం విజ్ఞాయ
కిశ్మిదానస్సం విస్తేయమ్ ఇత్యన్నరత్యా పురోవలోక్య భో సౌస్సర్యవివరకస్యమ్ కేయం
సురూపా తవ సరూపా కిం బ్రహ్మిమాయావిటదాయాదోహముపేస్త్రః ఇయం కిల కాళిస్తి॥

శ్లో॥ త్రైలోక్యవ్యాపకాత్మ ప్రతియసమయసద్వహ్నిభాస్వత్తుతాప
జ్యులామాలాభితప్త్రస్తిభువనజనతాతాపఫ్యుష్టిస్వభాస్యాన్
అస్మచ్చిత్తప్రసాదప్రణిహితహృదయో విద్వదగ్రపగణ్యో
జ్యోత్స్మాన్ సచ్చాయహసాం మమ పురుసుకృతం కుస్మదన్మామదాన్సః॥ 81

వై-సాధుసాధు అన్యా ఆకృతిరేవ సూర్యసుతాత్యం వదతి యతస్తిభువనజనమనః
కమలోల్లాసి భోభవిత్యస్యః ప్రకాశదర్శనేన అహమన్యతో గచ్ఛమితి కతిచిత్పదాని
బహిర్గత్యా పునరాకాశే కర్ణం దత్యా కిం భణతి।

శ్లో॥ హసస్తే భవతు చ మన్మితమృఖిమ్యే క్షోమం తే తనురుచిరజ్ఞనాభిలేపః॥
దృష్టిస్తే ప్రియతిలకం చచాన్ననమ్మద్వస్తే చోరని నథరుక్ సుకజ్ఞుకం తే॥ 82

వై-స్వ-ఇదం నిష్కాసితపత్యః పశ్చాత్తాపవత్యా మానవత్యా వచనమ్ ప్ర-అహం
గమిష్యమ్యనయోర్వుత్తాన్ జ్ఞాతుమ్ ఇతి గమనం నాటయిత్యా పురోఽ వలోక్య భో
సున్ధర తవ సుచరితం మమ కర్ణకుజ్ఞలీకురు కిం బ్రిహీషి మాయావిటదాయాదోహ
మమ్మజాక్షః ఇయం కిల జామ్యవతీ॥

శ్లో॥ దిగ్వతణ్ణస్ఫటిమణిసముద్రజ్ఞశుణ్ణోచ్చభోగో
చ్చణ్ణహిణ్ణత్తుటుతరభుజాదజ్ఞసంరమ్మభారాతీ॥
క్షుబ్ధాద్వాయోరివ మమ రయాజ్ఞమ్యవన్మేఘుసణ్ణ
న్యామాయాతాతటిదివ జనం కాజ్ఞనీవల్లరీ హి॥ 83

వై-అయే అమ్మజాక్ష కతియూయం మాయావిటదాయాదాః కిం వదసి సర్వజ్ఞ
న గణనీయః ఖలు-వై-సత్యం సత్యమ్ ఆమస్తయామి బహిర్గత్యా-స్వ-రుక్మిణ్యాదీ
నామాసామష్టానాం ప్రధానమహిషీత్యాదస్వత్రానవరతం మాయావిటః అన్యాసాం
గోటినాం గృహేషు ప్రాయేణ సర్వదా న స్థాస్యతి తతస్తత్రాన్వేష్టవ్యా మయైకాకినీ
గోపకామినీ॥

ఆకాశే కర్ణం దత్యా కిం వదన్ని వైతాళికాః

శ్లో॥ నృణాం ధాయాలీనా భగవత ఇవార్పుస్వవలయే
విలీనం శైశిర్యం సరసహృదయే కుత్ర పయసః॥
పశునాం తప్తానాం కలయతి రసాభత్రమతులం
మహీరుద్దమ్యం తద్విశతు సదనం భూధరమణిః॥ 84

అహా అవిజ్ఞాతగమనస్పమయః (ఊర్ధ్వమవలోక్యా)

శ్లో॥ దూరీభూతోపి భానుస్తపతి చ నితరామగ్రఘ్యప్రిపచారై
రైజం తేజోనిధిత్యం ప్రకటయితుమయం కిం బతోద్యజ్ఞ ఏవమ్॥
పశ్యన్ యశ్చైనమేవంవిధమహాతపస్తాతపీతి ప్రధామ
స్తస్తై తస్యాపి తస్యై తపస ఇత గుణో నమ్రమూర్ధ్వ మమాస్తామ్॥ 85

తదహం గత్యా అద్య భుక్త్వ పునరాగమిష్యమితి

నేపథ్యం ప్రవిశ్య పునరాయాతి
కతిచిత్వదాని గత్వా ఆకాశే కర్మం దత్వా కుతో వా రోదితీవ కశ్మిత్
విమృశ్య కిం వదతి।

శ్లో॥ ప్రతిజ్ఞాతం ప్రదాస్యామి మా తాడయత మాం స్త్రీయః
కృపణం తత్వదామ్యాజనూపురం తద్దయాపరమ్॥ 86

శై - తదముమహం మోచయామితి త్వరితం గత్వా స్త్రీయః ప్రతి।

శ్లో॥ కృతేనాలం విరమత పావితోవో_జ్యోరేషుభిః
అనవ్యరక్షకోయం వో రక్షాపేక్షాం ప్రతీక్షతే॥ 87

కిం వదన్ని స్త్రీయః

శ్లో॥ అయం సుమేరుధీరం తే దాస్యామితి సభీం ప్రతి।
వదంశుమ్యం స్తుదాస్యేస్సుం నతామనుభవన్నదాత్॥ 88

శై - శ్లో॥ అహో ముగ్ధాః ప్రతిజ్ఞాతం తస్యా అయమలీతరత్॥
న కిం సుమేరుధీరోయం వర్తతే_స్యా గృహజ్ఞానే॥ 89

కిం వదన్నిశ్లో॥ యోయం సన్మాదితో_స్యాభిర్మిర్మర్జుః పురు రోదితి।
సుమేరుధీరం తమముం వదంస్వం పణ్ణితాయనే॥ 90

శై - శ్లో॥ బీలాలీలావలీనాం వస్తోదనాదస్య రోదనమ్।
ఘూతేన కరిణీనాం ఫ్లీజ్యురణం కరిణస్తథా॥ 91

కింజ్ఞాశ్లో॥ మేరుపర్వత ఇత్యేవ నిశ్చయో_థాపి వో యది।
అనేన దాస్యమానం తం కుత్ర వా స్థాపయిష్యధా॥ 92

కిం వదన్ని అహో త్వమస్మిన్ పక్షపాతమాలమ్యనే।

శై - యథా యూయమస్యామ్ (పురుషమవలోక్య) కిం తే చరితం కిం వదసి
మాయావిటదాయాదోహం మదనమిత్రః కదాచిద్వస్తుసభశరస్తతిదస్తురితాన్తరజ్ఞః
కస్యాశ్చిదనజ్ఞసౌభాగ్యలక్ష్మ్యః కృపాన్తరజ్ఞాపాజ్ఞచ్ఛ్రికాకంటైరముం సన్మాపం సజ్జీవీర్ము
రనజ్ఞశరసజ్ఞమసుభగమ్యాపుకం వజ్ఞపురం గత్వా రథ్యాం పదారవిస్తవిన్యాసై స్పురసీమివ
సమలబ్యుర్వన్ సదనాద్రాహువదనాదివ నిర్దతయా గతయేవ భువం సుతయో_మ్యుధే
స్మితయా తయా నయనేస్మివరనిర్గచ్ఛదిన్నిరశరస్తోహసమాకృష్టమయనారవిన్మో యావద
-మన్మానస్తసిన్నసుస్మాతో భవమచేతనః తావదనయేదముక్తం వితర్మిముద్దిశ్య సభీం ప్రతి।

శ్లో॥ నిశీయం శీతలాదద్యుజ్ఞనస్య నితరాం రతిమ్॥
దహన్నీ వాద్య పశ్యస్మాన్ వితర్మిర్వమతిప్రభామ్॥ 93

ఇతి వచనం మమ శ్రుతియుగళమలమకరోత్ తదాద్వహం యామద్వయం
కల్పద్వయమివ తత్త్వ తత్త్వ నీత్యా ప్రేయామాయా మయా తాదిమయామాయాం తస్యాం
పితర్భో తదుపదిష్టం ముహుర్ముహుర్జవన్ హృది సముస్నైదమదనముద్రః తూష్ణిం నిద్రాణ
ఇవ యావదన్యపం తావదేవా

శ్లో॥ రుణాజ్ఞాణితహంసకాశ్చీకపదామృజాతద్వయా
ఘులజ్ఞలితకాశ్చనాశ్చీతలసన్మణిమేభులా
ధణస్మణితహరకాశ్చీతసువర్ణకుమృస్తి
కణాజ్ఞాణితకజ్ఞణాప్రకరకానహసామృజా॥

94

బహీరుపేత్య కనకాశీయం మామలిజ్ఞ తతః కిం వా కరోన్నాపామవిన్నమమన్నాన్నది
-పరవశప్సాదయమిళినః:

ప్రై-సాధు సాధు మహాభాగో భవానేవ తత్స్వతః కిం బ్రహ్మి

ప్రతి బుమోదరిచిరేడోబోం శయునాం కమలానునామ్ |

అద్రాక్షమజ్ఞపరిస్థాం కలాం శైతాంశచీం యథా॥

95

తదైవ సచేస్తరేతత్కామినీముఖేస్తుశ్చరుణపతిభియా సముద్రం సదనం చావిశతామ్
అహమపి తదహః క్ష్యపి లీనః పునర్న్యశాయం తయా సాకమభిరమ్య కిమేతేన చౌర్యరతేన
మన్మకుటతటమారోహతు భవతీ మన్మాకినీవ గజ్ఞాధరశిర ఇతి మయోక్తా తథావేతి మచ్చిర
శ్చస్త్రశేఖరశిర ఇవ చస్త్రకలా కనకాశ్చీయం సమారూఢా సమానీతా మయా పురమిద
మేతావతాసాధుః రమేరమ్యత ఇతి।

పై-సమ్యక్కుతం సమ్యక్కుతమ్ ఆభానుచ్ఛం యథాభిలాషమేనాం రమయస్వ
అహమన్యతో గచ్ఛమితి బహిః కతిచిత్పుదాని గత్య పురో దృష్ట్య సభే సమాశ్వసిహి
సమాశ్వసిహి భో గోపిమాతః కిమిత్యేతమనుధావసి సమ్మార్జనీపరిప్యుతకరా కిం వదతి।

శ్లో॥ నిద్రాణమహర్షోప్యాయం తనయం మమ నిర్బుయః

వధూం శిథిలనీవీకా మన్యభుజ్య తథా తథా॥

96

మై-స్వ అహా అయమేవ పురుషః-ప్ర-సభే కిం తత్స్విన్సురం బ్రహ్మా కిం వదసి
మాయావిటదాయాదోహం మదనబాణః ఇయం జరధ్యగా లికుచకుచాం నిజవధూం
మయా రంరమ్యమాణాం దర్శందర్శమిార్ఘ్యపిశాచకబళితామైనాం భుజ్యైవ మాం భుజ్యైతి
మాం బహుధా నిర్వధ్య కియతాపి కాలేన నిజవచనవిలాసజాలాపరిబద్ధమానమాన
సమిానవతంసాయమహ్యమసూయన్నాయన యాహమేవం సతర్జనభర్జనతాడనం నిష్టాస్య-
మై-స్వ-మహ్యం రోచత ఏషా తదహం పృచ్ఛమ్యనాం-ప్ర-భో గోపి మాతః అసత్కృతం
కృతం త్వయా యదల్చమభిలపితవతీ కిం బ్రవీతి నాయమల్పః కిన్న మహోరాజదాయాదః

వై - న ధనేన కిం తు వయసా కిం బ్రహీతి భో బ్రాహ్మణ యది వృద్ధేనాపి మదన యగోనిర్వర్తిష్టతే తర్వి జటిలసితరోమస్తమావృతాయతథూతలలురద్వాపణమణ్ణలేన భర్తాసతాకిమృమాసతానేన భూయతే - వై - స్వ - ఇదం తావత్పుదినమేవ మామప్యేవ మేవాభణిష్టత్-ప్ర-భో వృద్ధే యథా త్వం వృద్ధాపి తరుణం వాజ్ఞాసి తథాహం వృద్ధోపి తరుణిం వాజ్ఞామి ఉభయోరపి వాజ్ఞాసమాన ఘలికైవ నాత్రావయోరభినివేశః యదయం తరుణస్తరుణిం లభతే తత్త్వైవ పుర్వగ్రహః భో మదనబాణ! లజ్జితేయం గతా న పునస్యన్యమ్యఖమాక్షిష్టతే యథాభిలాషం భుజ్ఞుష్టతాం లికుచకుచామ్ అహమన్యతో గచ్ఛామి కించిద్దత్తా శిరస్తలపరిటీకమానచస్తకలం చస్త్రశేఖరమివ కేనచిదనుధావ్యమానం కంచన నిరీక్ష్య స్తాతవ్యం స్తాతవ్యమ్ సభే మాభైషీ రాభైషీః భో మహాత్మన్ కిమిత్యేనమనుద్రవసి॥
కిం బ్రహీపి శ్లో॥ అయమేతాం మద్దీతీయం నిద్రాణాం చ మయా సమమ్॥

పర్వజ్యేరయముద్సప్య పశ్య ధావతి మూడధీః॥ 97

వై-సానన్నమ్ భో మహాత్మన్ భవాదృశానాం నృసింహానాం నరగ్రామ సింహపాప్తీయ -మాణాయాం మాం సమయ్యాం తరుణ్యాం మనో న లోభయితవ్యం ఖలు సభే సపరిత్యజ్య గతః కిం పున స్వచ్ఛరితం కిం వదసి మాయావిటదాయాదోహం పుణ్ణరీకాక్షః అన్య దనుభూతమేవ

వై- సాధు సాధు అనయాయథావాజ్ఞాం రమస్వ గచ్ఛామ్యహమ్ ఇత్యన్యతో గత్తా పురోవలోక్య గరుడాధిరూధం లక్ష్మీనారాయణనామకం మిథునమ్ సభక్త్యద్రేకమ్॥

శ్లో॥ వన్నేఇహం వినతాతనూజమకుటాలజ్ఞారపాదామ్యుజమ్
వక్షః పీరవిరాజమానకమలాలజ్ఞారపాదామ్యుజమ్॥
నేత్రామ్యుజవిభాసమానకుముదాలజ్ఞారపాదామ్యుజమ్
హస్తామ్యుజవిభాసమానకుముదాలజ్ఞారపాదామ్యుజమ్॥ 98

కిష్టి శ్లో॥ కష్టే కౌస్తుభున్యటిం గుణమటిం భక్తాఫుచిన్నామటిమ్
వర్జే జిష్మమటిం రుచో దినమటిం ప్రత్యన్న ఫేలన్యటిమ్॥
శ్రీచిత్రాభ్జనభోమటిం నభమటిం వక్షశ్చలత్రిజ్ఞటిమ్
హస్తే శజ్ఫమటిం కిరీటసుమటిం వన్నే పరం సన్యటిమ్॥ 99

అవరుహ్యస కిం వదతి నమన్నే జటాటీరాయ - వై - కుత ఇదం భగవదాగమనమ్ కిమ్ కర్మాటరాజసదానాత్,-వై - కిం ప్రయోజనా గమః కిమ్ మత్పురోభాసమాన లక్ష్మీ ప్రయోజనః, వై-కన్స్యాదియం తత్రాభవత్ కిమ్ నాహం జానే-వై-న కిం సర్వజ్ఞో భవాన్ కిమ్ సత్యమహం మదనరాద్భాస్త సర్వజ్ఞః-వై-కస్త్యమ్ కిమ్ నారాయణః-వై- కోయం వాహః కిమ్ గరుడః - వై - అహో గరుడాధిరూధేన నారాయణేనావిజ్ఞాతగమనా

కథమియం లక్ష్మీః కిమ్ నాహం సర్వదా గరుడాధిరూఢః-మై-కస్తు పితా కిమ్ అనిర్వచ్యః-మై-భో భగవన్ తవ చరితం విస్మయముక్కు మామనుగృహణ కిం వదని మాయావిట-దాయాదోహం నారాయణః కదాచిదహం భగవతా వస్తునశేన మాం యజేతి హృది ప్రేరితః పృథివీమిమామఖిలామపి బ్రామం బ్రామం పూర్వసుకృతపరిపాకేన కర్మాటదేశం గత్య తద్రాజరాజధానీ మజ్జనాయమానసజ్ఞారః హతాద్విద్యుల్లతాప్రభావితానాపహృత దృష్టిః చిరం విమృశ్య నిరబ్రాద్దగనాత్మధముద్దతాతటిదితి సముద్గ్రసౌధాగ్రజాగ్రత్తనకవల్లి సమధిరూఢనయనమిత్రిస్యః అన్వర్ణమదద్రుమదనశరవిభ్రమః కథమేషా మయా లభ్యేత బాలేన చాప్రకలేవేతి భృశం నిర్విష్టః చిరం విచిన్య గురూపదిష్టాం కామరూపవిద్యా మధిష్టాయ చిత్రవర్ణమనోజవాహనీభూయయావత్తదన్సఃపుర ఇత స్తతస్సమాటమ్ తావదేవ మాం గృహీతు మనసస్సమనస్తదాదిష్టః సమీపగమనోద్దయనముఖగమనవిశేషవిలాసై త్ర్యమితాప్రీదితాస్తూష్టిమభవన్ తతో మదభిముఖం చలన్యా మూర్తయా మదనభాగ్యలక్షేత్రయి వానయా సమాకృష్టహృదయనయనయనారవిన్సమితిస్యయగళోహమవిజ్ఞాత ఏవ హాన్తే గృహీతః పురులాలితః కస్మింశ్రీజ్ఞామ్యానదపజ్ఞరాస్తరే స్థాపితశ్ర తస్యామేవ త్రియామాయాం యాతయామాయాం యోగతస్తత్పజ్ఞరబహిర్భేశముపలభ్య సముపలభ్యస్వస్వరూపః తస్యః కుచమజ్జలమజ్జనాయమానసఖమణిమజ్జలః బిమ్యాధరబిమ్యనిర్జయనమార్థితకీ ర్తిభజ్ఞాయ మానకుస్తదస్తమజ్జలః సద్య ఏవ ప్రతిబుద్ధయా తయా సాధ్యతం సరనం సల్లాపితశ్ర ప్రోతః పునః పజ్ఞరే సంస్థాపితశ్ర ఏవం రీత్యానీత కిజ్ఞితాలః స్మృతపూర్వార్థాధిత మాధవప్రత్యేకదినగరుడసజ్ఞారలాభవరలాభః అద్యానయా సాకమధిరూఢగరుడస్యపుర మావిశన్ భవన్నేతపాత్రమస్యి-మై-సాధు సాధు భవాన్నారాయణ ఏవాద్య యథార్థతో ఇ భవత్ అనయా సుఖీభవ అహమవ్యతో గచ్ఛమి కతిచిత్వదాని గత్య కంచిద్దృష్టాభో పురుషకస్యం కరతలమజ్జనరసాలకరజ్ఞః కుత్ర గచ్ఛని కిం బ్రహ్మిషి మాయావిట దాయాదేన కామపాలేన జాయాకృతాయా ఘోమవత్యాదాసేరోహమ్-మై-ధన్యో భవాన సుభగమ్యన్యేన భవతా కథమియం సుదశాసమాసాదితా ఆమూలచూడం బ్రూహి కిం వదని బ్రహ్మన్నహమధమర్ణికృతకిషింధురాజో రత్నాకరో నామ విడగ్రణిః కదాచిదనజ్ఞ శరస్తానసమ్ముతాస్తరజ్ఞతాపం తరుణ్యపాట్టసుధామ్యభిః పరిజిహీర్షుః కర్మాకర్మికయా కర్మకుణ్ణలీకృతైతదైమవతీ తన్వతనులక్ష్మీవిలానః నమ్మద్వశీకృతైతద్రూవజీవినీకః ఏకైకదినప్రత్యేకహాటకకోటికస్యర్వమపి సువర్ణం కతిపయదివసేష్యవైతత్యామినీకం విధాయ తదను మాతృకశత్రుపుత్రకశత్రుపుత్రికాకణ్ణాభరణాని సమజ్జశస్తూత్రాణి విక్రీయాస్యా అదామ్ తతో వీతవసుసజ్ఞాయం మాం ప్రతీచీవరవిం ప్రతీచీయం నిరకాసయత్ అహమయ్యస్యాః పాదామ్యజే నూపురవర్ణాధలగ్నుః తథా తథా నిర్వర్త్యమానోపి

నిష్టాస్యమానోపి కటూక్షపరిలిప్యయాత్రైవనిరోదనోదకః దినత్రయమవశేషితప్రాణమాత్రో
ఉత్పమ్ తతస్తదాదిమయిపరమాదయా తస్యా ఉదయాసీత్

వై-అవో తవ ధన్యంమన్యతా కిం తద్దయాచేషితమ్ కిం వదసి బ్రహ్మాన్ అస్తధరమస్తక
పరిన్యస్తకరే భాస్కరే కరతలగ్రాహ్యం నిజోచ్ఛప్యమోదనపిణ్డం మన్మశే పాతయతి నక్తం
దివమపి తథా తథా పరిచర్యతే చ సేయం మమ పరదేవతా

వై-సాధు సాధు తవ భాగ్యం త్వరయా గచ్ఛ గచ్ఛ కిష్మిత్పరికమ్ రుదస్తం కంచిదవలోక్య
భో పురుష కుతో రోదిషి కస్త్వమ్ కిం బ్రహ్మిషి కాశ్మీనగరవాస్తవ్యహం లమ్మాదరశర్మా
అతీతశరది మల్లికాదిసుమసురభో సురభో అక్షాంశుదేవ మమ జాయా హేమాశీనామధేయా
పృథుతరపిశాచకబళితా వశీకృతభేతాశైరపి తామ్రికమామ్రికశిరోమణిభిరనివార్యమాణా
ఉన్నతేనేవేతస్తతః పర్యటతా మయా ప్రార్థమానానాం మధ్య త్రిభువనసున్నరేణ
జగన్మహాననామ్మానేన పురుషేణ మయాస్తర్మతేన ఫాలతలనిహితవిభూతిః కా త్వమ్
కుత ఆగచ్ఛః కథం గచ్ఛేరితి పృష్ఠా యల్లామాభిధాహం పుల్మసీ శృంఖలాల్మలీ భూరుహా
ఆగమమ్ యుష్మాభిష్ట్మిర్మాయాదైస్మున్నేషు వ్యాధాయాం శిభికాయాం సమామ్రికాహం
భేరీమృదజ్ఞపణవాదివాద్యధ్వనిపరిస్మేటితాయాం పురి సోల్లాసముత్సవముపలభ్య
నిశాయాం నిశాస్తేఉ లజ్ఞాతే స్థాప్యేయ తదా యుష్మాసు సభాస్తవపరివారేషు క్యాపి
నిద్రాచేష్యివ సద్మాస్తరేషు నిలీనేషు పిహితకవాటేషు శయానేషు క్వణస్తాటిహంసకరజ్ఞిత
పదామ్ముజాతాహం గచ్ఛేయమ్ యది భవతాం మదుక్తకరణేఉ సమ్మతిస్తర్మి మమైనాం
విహాయ గమనేప్యసమ్మతిరేవేతి నః ప్రతిభాషమాణా తథైవ పిహితకవాటాయాం
శిభికాయాం సధిన్నిమిధ్వనం లబ్ధోత్సవా నిశాయామపి నిశాస్తే సధణస్తణధ్వనం
నిర్వర్తితనటనా పిహితకవాటేప్యస్మాసు సద్మను నృసింహేషు సింహేష్యివ దరీషు లీనేషు
గచ్ఛమిత్యస్మాన్ మూఢాన్ నూపురధ్వనినా బోధయన్నేవ సమామ్రికా క్యాపి జగామ
అహమపి లబ్ధమన్మానస్తస్తస్తస్తస్తస్తపరివారో నిర్గత్య సమామ్రికాం జాయామవిన్నన్
శోకవిష్వలితాస్తరజ్ఞ ఉన్నతస్తస్త పృథివీం పరిభ్రమ్యదిష్టదమూం పురీమాసాధ్య
సమామ్రికయానయా జాయయా పిశాచ్యా తాతాధ్యమానో బహిర్మిష్మాసునశైవం రోదిమి

వై-భో మూఢబ్రాహ్మణ మదనమామ్రికోయమ్ మదనపిశాచకబళితేయమ్ ఉభయో
రనయో స్పృజ్ఞమో గజ్ఞసాగరస్థమ షష తథా తథా శోభేత మూఢస్య తవ కథమేతత్స్థము
స్పృజ్ఞటేత గచ్ఛ గచ్ఛ యది ధనమన్యముద్యహ న యది భగవస్తం భజా

అన్యతో గత్య పురోఉవలోక్య భో కితవ కుతస్త్వం రోదిషి కిం బ్రహ్మిషి భో మునిచ్ఛ్ర
మహోక్షవదున్నతం మత్స్యకవాకుం తథావిధేన మాయావిటదాయాదధూర్ధవస్త్రకృకవాకునా
రచితజాయాపణబన్న ఏతస్మిన్ దినే యోద్ధుం సమగమయమ్ తతఃః

శ్లో॥ కృకవాకుభటౌ పరస్పరం దయనైస్సజ్ఞప్రణైశ్ర మస్తయోః
పదతాడనచాచ్ఛభేదనై ర్ఘనతాయా బత జప్తమర్ఘతిమ్॥

100

తతో బత లమ్మమానే దినమణౌ భువమవలలమ్మే మత్స్యకవాకుః తతో
నిర్విష్టహృదో మత్స్యమత్స్యన్తోపేణ సమగ్రహీత్ సాగ్రహస్యగుణగ్రహం త్రిభువనదుర్గహో
మపి మమ భాగ్యస్థాహం తాం నితాన్తరతికాన్తవయః కాన్తాం కాన్తామ్॥

యా కిలా॥ శ్లో॥ వక్రమ్మారుహచమమ్మిబమ్మరభరాకుమిశ్చనకుమ్మస్తనో
చ్ఛమ్మజ్ఞమ్మకదమ్మహోరిమణికాహోశమ్మచమ్మతిష్ఠతా
రమ్మారూః కటిచిమ్మచుమ్మదతులక్షోమామ్మరాడమ్మరా
పాదమ్మారుహనిక్వణత్సకటకామ్మజామ్మకామ్మజినీ॥

101

అహా బత గతప్రాణభూతసీమన్నినీకః కథమహం జీవేయమ్ - వై - భో కితప
మారోదీర్ఘారోదీర్ఘజదైర్ఘమ్ ఏవమేవ త్వమపి కైతమేన యస్య కన్యోపి జాయాం పూర్వపదేవ
స్వీకుర్యాః పునః కతిచిత్వదాని గత్యా తిర్యగేకత్రదృష్టిం ప్రసార్య అహా అస్య డోలాయా
భాగధేయమ్ యతః

శ్లో॥ ఇయం కనకకాశినీకమలకన్యకాకామినీ
కటాక్కకృతకృష్ణరుక్కటకనిక్వణక్వణితా
క్షణద్యుతిలతాకనత్తనుకలాప్రసక్త్యత్తత
త్స్ఫాకరకకాముకాననకనతిష్ఠతశ్చేతితా॥

102

అపి చ శ్లో॥ ఆలికామరాలికాకరాలికాధుతాలికా
పాలికామధూలికాకణాలికాదమాలికా
కాలికాసుశైలికారమాలికామరాలికా
కాలికాభమాలికావిభాలికాసునీలికా॥

103

అన్యతో నిరీక్ష్య అహా అత్రారామగర్వకమలే సజ్జీడన్తే కన్మకేః కామిన్యే మూర్తా
ఇవ లక్ష్ముః కాముకైస్యాకమ్ (ఆరామప్రవేశం నాటయిత్యా నిపుణం నిరూప్యా)

శ్లో॥ వహతి మత్స్యచసామ్యమయం స్మయా దితిసుదృగ్నిరలం కరతాడితః
బత భృశం విలపన్నివ కన్మకః పతతి తత్వదయోరగతిః క్వ చ॥

104

విహస్య సుదృశః ప్రతి।

శ్లో॥ అహా ముగ్గా యుష్మత్తరతలహతిః కన్మకతతేః
ప్రియస్తోమస్యేవ ద్రువమతులదర్శాభీహిమగుః

అపి చ న లభ్యం యద్వల్లత్తుచయుగళతస్తత్తుణమనమ్
పదో వోఉ మిాభిస్పజ్ఞలితమహావోస్యశ్వరథనమ్॥

105

కిం చశ్లో॥ దర్శిచ్చలన్నపి పదోళ్లరణాగతోయం
కాన్తో యథా శుభదృశాదయనీయ ఏవ
నోచేడ్యవిష్టి మహాన్ బత తేఱ ఫురాశి
రూనం పురాపుసుకృతాత్తవ రూపమానీత్॥

106

కన్నకముద్దిశ్య

శ్లో॥ నోచిత స్తవకన్నకోష్టమయూఖిమృసమాక్రమః
కామినీకరశాడితః క్వ భవాన్ క్వ చార్యమమణ్ణలమ్|
ఏతదుడ్యవదుర్వకీర్తివిలాసభాసితకామినీ
దృక్కుటాక్కమయూఖనీలితవిగ్రహాన్ని భవాన్ బత॥

107

భృశం వల్లదురుతరకుచకుమ్మముద్దిశ్య భో భో కనకకలశవివర్త
శ్లో॥ దృష్టో స్త్రీకరశాడితం సరుదితం సామ్యస్నయం కన్నకమ్|
కస్యాదుచ్ఛలసి త్వదీయచలనం తస్యైవ తే లాఘవమ్॥
అహో ప్రత్యుతా

శ్లో॥ తత్త్వత్సమ్మనకమ్మితం తవ పరం హరావళీమణ్ణనమ్|
సజ్ఞిస్సం ధ్వనితం తథా చ శతథా సమ్మణ్ణయత్యైవ తమ్॥

108

భో ముగ్గాజనా శ్లో॥ అక్కిష్టబాలతరుపల్లవతల్లజానామ్
సన్మార్గవే ప్రణవదేశికసార్వభోమః|
సోయం కరోదరిధరన్ బత కన్నకం తే
శోచ్యత్వమేత్వహాహానః కరుణా మృదూనామ్॥

109

అపి చ అహో ప్రథితమేవ భువనత్రయేపి నారీజనసాహసిక్యమ్| తదద్యమన్నయన
యుగళమలంకరోతిం యతః|

శ్లో॥ బాలమృణాళలతాసుకుమారే వర్షుణి హేమమహిధరయుగ్మమ్|
సన్మధతీ చ కరామ్మురుహే త్వం శీతధరం కలయస్యపి కేళిమ్॥

110

సాధు సాధు భవతీనామిదం రోచత ఏవ నాహం పునరిదం ద్రష్టం క్షమ్| తదన్యతో
గచ్ఛామి (ఇతి కతిచిత్వదాని గత్యా తిర్యక్ కుత్రచిద్ధప్పిం ప్రసార్య) అయి వస్తుమిత్ర
సాధు తవ కరకమలభాగధేయమనితరసాధారణం భలు యతః|

శ్లో॥ అధితే కేశేభో బత మృదులతాం సాధు సుదృఢః
ప్రదత్తే చామోదం తమనితరలభ్యం తవ తతః|
స్వయం ధత్తే తేషామహాభరణం మణ్ణయతి తాన్
పయోజాతీభూతో భజతి హి తతర్ప్రయమణితామ్|

111

అహో అముష్య శిష్యతా పునరనన్యాదృశీ యతః

శ్లో॥ ప్రాంశ్వమ్యుదాసితకచాగురవస్తరుణ్య
వితేన హాన్త లలితం భలు సంస్నియన్తే
విషోఽ ప్యథిత ఇవ తద్దరు కేశపాశ
దామోదనం సకలపుష్టసుదుర్భం తత్తీ॥

112

సభే వసన్తమిత్రా

శ్లో॥ ఏతదాయతవిశాలశిరోజస్తోమరుజ్ఞికర్నీలితదేహః
పాకశాసనమణీనివహోత్స్యం లసస్యహాహవిష్టరివాధ్య॥

113

సభే సాధు సంస్కరు సాధు సంస్కరు తవైవ భవేన్నహమోదః అహమన్యతో
గచ్ఛమితి కిష్మిత్వరిక్తమ్య తిర్యక్కుతచిద్గ్యోహజ్ఞణే దత్తదృష్టిస్సన్ అలజ్ఞరోతి కామినీం
కమలాసనామిన్నవదనః అహో విదగ్భోప్యయం ముగ్గ ఏవ యతః

శ్లో॥ ఆస్యేఽ యమస్యాః ప్రతిబిమ్మితం స్వం లలామభూషం కమలాస్యమేక్ష్యా
విధిత్సయానున్నకరామ్యుజోపి విశేషకం సైవ కరోతి ఘాలే॥

114

అయి సభే ఇన్నవదన కుతస్తవేదం ప్రాతికూల్యమ్ యతః

శ్లో॥ చస్త్రేకురజ్ఞం కమలే చ భృజ్ఞం దృష్టేస్మై నిర్విగ్నతమాన్తరజ్ఞః
అధాగమం నిర్విగుణే తదాస్యం ద్రష్టం త్వయైతచ్చలామితం హో॥

అహమామస్తయామి అన్యతో గత్యా పరస్పరభుజాదణ్ణమణ్ణితమాంసలాంసతలో
పరస్పరశిరోజభారభరణావనమ్రపూర్వకాయో పరస్పరస్నేరచ్ఛికావిలాసముకుళితనయన
కమలయుగళో పరస్పరపదారవిన్నపరిమర్మితపరస్పరపదారవిన్నక్షణదుదారకనకమణి
హంసక నిక్ష్యణకృతమదనసామ్రాజ్యలక్ష్మీవివాహమజ్ఞతస్వనో మూర్తావివాన్నసింధూ
విహారో పవన ఇతస్తతః కృతవిహారో విలసతోఽత్ర కావిహో (నిరూప్య నిపుణం) సభే
సారసాక్ష కేయం కిం వదసి

శ్లో॥ ఇయమిన్నకలా-వై-నను కుత్ర మృగః-కిం-న కిమస్మిసువా-వై-నను సత్యమిదమ్
క్వ నిశా-కిమ్-చలతి ప్రియపృష్ఠతలే-వై-కుత ఏతదయే-కిమ్- ససుమోదుళిభా॥

శ్లో॥ ఇయమిన్నకలా నను కుత్ర మృగో న కిమస్మిసువా నను సత్యమిదమ్
క్వ నిశా చలతి ప్రియపృష్ఠతలే కుత ఏతదయే ససుమోదుళిభా॥

117

వై-సజ్జీభవానయా సాకం మదనాహవదీక్షాయై అహమన్యత గచ్ఛమి (గమనం
నాటయిత్యా పురోవలోక్య) అహో మమ లోచనయోర్మాగధేయమ్ యతః

శ్లో॥ సమృధేమహతి వియాతవాతపోతే సర్వేమి బత బత ఫూత్పూతిం కిరన్తః
నో శక్తాః కరకమలైః కుచో చ శేషస్పంరోద్ధూం నిజమహాజ్ఞనాజనస్య॥

118

ఇతి హసతి భృశమ్ | అపిచ ||

శ్లో || గాఢమారూఢమాశ్లేషమజ్గనానామనజ్గదమ్ |
భాగధేయాదప్రయత్నాన్యహన్తో యాన్యమిం సుఖమ్ || 119
(ప్రూణమభినీయ) విక్రేతారో విక్రీణన్యత్రాధునా

శ్లో || త్రిమద్రుమరనిస్వనస్వనితమల్లికామాలికా
విలాసజితచ్ఛ్రీకా లలితజాతిపుష్టప్రజః ||
వసన్తనసఖసద్యశోలసితకున్మపుష్టవర్షీ
ర్థిగన్తరనిరన్తరాకలితగన్ధనాగప్రజః || 120

సర్వర్తుసమ్పదపి జరీజృమ్యత్యతేతి సూచయన్యమూమాలాః నాత విస్మయః
యదియం నగరి భోగవతీమివామరావతీమయ్యధరీకరోతి | (అన్యతో ఏక్య సాధ్యతమ్)

శ్లో || ఇయమాపణరాజిరలం పరిరాజ-న్యవకుజ్ఞమగౌరరణోభరహ్రా
చరికర్యరుణాంచువిభాపరిభాతా-త్రుతలస్య హి సాయమలం త్రపితత్వమ్ || 121

కిజ్ఞా | శ్లో || క్రీడీతో మృగనాభిమత తరుణో సాకం ద్విరేషైరహశో
బిమ్మాభ్యం సమమాత్మనోర్మణిమయాదర్శం యువానావితః |
శ్రీరమ్యం శుకకంసపైవలపితైరత్ర ప్రియో సుభ్రువో
మల్లీకుట్టలమాలయా సమమితో ముక్కాప్రజం సున్ధరో || 122

ఇతి నిర్వర్ణయన్నేవ శృజ్ఞాటకమధ్యమధిష్ఠాయ ప్రతీచిమవలోక్య సా సాయమ,
అహా పురరామణీయకదిద్ధక్కాసమాక్షిప్తచేతనసో మమ ప్రతీచియం ప్రతీచి భవతి | యదుతు |

శ్లో || ప్రాచీం భుక్కా రాగవాన్ భానుమాన్ మాం
శ్వేతాసోభ్యేత్యేష నిర్లజ్జభావః |
ఇత్యేషాముం ఏతవస్యాఘమర్పం
కణ్ణే సజ్గప్యమ్యధో పాతయన్తీ || 123

అధవా |

శ్లో || నితాన్తానన్తసఖ్యారసఖ్యాతప్రాన్తిదన్తరాః |
తృష్ణితాస్యరితాః కన్ధిం గచ్ఛన్తి హరయో హరేః || 124

యద్వా | శ్లో || లలితసత్పతిదీప్తినికృత్తనా-త్యువలయస్ఫుటదుఃఖకరత్వతః |
త్రిభువనస్థితజీవననాశనా-త్యుయమయం నిపతత్వదధో రవిః || 125
అహా కిమేవం విధాభిస్మయ్యావనాభిః వస్తుతస్తు |

శ్లో॥ సముద్రత్రాన్ని సమ్మానో త్రమిత్యాసితమమృరమ్।
చిరం వివర్జతాక్రాన్తః పతత్యబ్ధావసౌ హరిః॥

126

తన్మయోపస్థానీయో భాస్మర ఇతి పురాదృహిర్మనం నాటయిత్యా సభక్యద్రేకమ్।

శ్లో॥ గజ్జే తుజ్జతరజ్జసజ్జతరవిజ్యోతిః పిశజ్జే కృపా
తుజ్జే మజ్జజ్జసజ్జతరమితజ్జనే॥ నజ్జరిసజ్జే తభే।
అజ్జే లిమ్యుతవిష్ట్థామమిషభృద్రజ్జనరజ్జే నట
ల్మిజ్జే త్వజ్జతిరద్య మే భగవతి స్వజ్జే బృహత్పజ్జతే॥

127

కిష్ణా

శ్లో॥ కటకాయతే కమలనాభపాదకే వసనాయతే కమలయోనివిగ్రహే।
మకుటాయతే కమలహస్తమస్తకే కమలాలయే కలయ కామితాని మే॥ 128

అపి చ

శ్లో॥ దహతి యా జలమయ్యముకాననం వహతి నీచగతా త్రిదివం జనమ్।
ద్రహతి విద్రవణాపి పరమియం మహతి తాం జన ఏష నమస్యతి॥ 129
సమన్తతో దృష్టిం ప్రసార్య సోల్లాసమ్।

శ్లో॥ వస్తుం వాఙ్మతి మాధవః ప్రియతమాధర్తుం హి తస్యహతే
ఛాలే స్థాపయితుం సభాభిలషతి స్థాతుం సుతశ్చేచ్ఛతి।
లక్షీకర్తుముతాభివాఙ్మతి సుతశ్చాన్యశ్చరస్యాత్మన
సన్మాసేయమహా వచో విషయతాముల్లభ్య రారాజ్యతే॥

130

సపితర్మమ్॥

శ్లో॥ హర్యశ్వస్మారవేగక్కతమదఫణిభుగ్ంత్పరిష్టాయమాన
స్మాయద్ధర్యశ్వసక్కుద్దతబహుళముదుచూనచఙ్గచ్ఛిభాయః।
జ్యాలామాలా సహేలా వియతిరయతిగో శ్వేణవాహప్రవాహా
మన్యే సిన్మాదరోద్యత్పటువిభబడబామూర్ధమణ్యహిరాగః॥

131

సానుస్మరణమ్॥

శ్లో॥ అన్తర్ఘహిర్వరీవర్తి సన్మారాగో జిగత్యయమ్।
నారాయణో॥ స్మాన్మాన్మోస్త్రీ యతోతోజాయతే స్మరః॥

132

ఇతి మన్మథోదృవమాసూచ్య గగనముద్వీక్ష్య సఫేదమ్।

శ్లో॥ న భూతేన్నబిమ్మం చ నష్టోర్పుబిమ్మం న సాన్మం న తారం న పాతజ్జతారమ్।
న బుక్కం న తామిస్రమేతన్నథోభం న భూతిస్మ శూన్యం యథాహృన్మదీయమ్॥ 133

(పురోక్య నవిస్యయం) కేయం మమ భాగదేయమివ మూర్తిభూతం దరీదృశ్యతే॥

శ్లో॥ శమ్మకమ్మకరీనథోమజిఘృచేస్సన్నాపదాత్రీ విథో
శ్లేఖాయాశ్చ కళజ్ఞదాసురసతీ నేత్రా నిమేషప్రదా
లక్ష్మ్యస్మాగరవాసదాపి చ గిరో నద్యాత్మకత్యప్రదా
ప్రాణత్యాగకరీ సురూపవిభయా సత్యాశ్చ రత్యాః పదమ్॥ 134

అపి చ

శ్లో॥ అస్య సను తసువర్లీం దృష్టౌ సా కమలినీ పొ కట్టకితా
అస్య దేహే స్థాతుం సజహో దేహం విమోహితో మదనః 135

శ్లో॥ కర్మికారకృతకర్మికాబ్రుదధమర్మికావిజితకర్మికా
మార్మికాతిపరమర్మికాహసితవర్మికాకలితవర్మికా
స్వర్మికాయైనుతవర్మికామదనపూర్మికాశమథజర్మికా
జూర్మికాలలదపర్మికాభువికపూర్మికాకుచగపర్మికా॥ 136

ఇతి నిర్వర్ణ-(స్వగతం)-అహో మమ భాగ్యభూమా నిస్సిమా యదేకాస్తే వసన్తసఖినిశాస్త
మియం మయా నయునారవిన్నామన్నాన్నరసతరభీణీ సముపలబ్ధా తదహం దిష్టాద్వాష్టౌ
మిమామిషేన కష్టేన వా పరిమృష్టోధరూం కుర్యామ్-(ప్రకాశం)-భో త్రిభువనజనభాగ్యలక్ష్మీ
రివ మూర్తా పద్మాం కుత్ర గచ్ఛనీ అహో బత నిశాచరభరపరిచీయమానాయాం
సన్మాయం బహి రేకాకినీనామజ్ఞనానాం సజ్ఞారోస్మాకం మానసవ్యధాసజ్ఞారః ఖలు
కిం వదని ప్రాణేష్యవి స్పృహం త్యాజయస్తీ మానసికమదనవ్యధా మామేవం కారయతి
కిమహం కుర్యామ్-వై-రామామజే కథమిదముక్తమ్ కిం వదని భో మునే శృంగా

శ్లో॥ లుబ్దాన్నే జనకాద్ధనే పరమహం కన్యాప్యానన్యాదృశీ
క్రీతాహాటకకోటిభిర్యువిలురచ్చేతాణ్ణకోశేన హో
అద్వైవం తరుణీమనోజభరణాయాసార్దితాన్తస్తలా
గచ్ఛమి క్షీతిభృత్యరస్య సదనం దామోదరస్యాదరా॥ 137

ఐ- శ్లో॥ సిద్ధమన్నం పరిత్యజ్య బిక్షామటతి దుర్వుతిః
ఇతి న్యాయస్య నూనం త్వం భవస్యద్య నిదర్శనమ్॥ 138

(ఇతి సాభిప్రాయం) హసతి కిం వదని

శ్లో॥ న చాత్ర పశుమర్మనం బత పరం కుచోన్స్యర్మనమ్
న గీయత ఇహ ప్రతిర్మదనవేద ఉద్గీయతే
న చాత్ర బుషిరాత్మభూర్భువతి కిన్తు వాత్మాయనో
న విష్ణురిహ దేవతామదన ఏవ భాత్మాహావే॥ 139

మై -- అయి కిం వయమత్ర నాధికారిణః కిం వదనిః

శ్లో॥ న జటిలో లభతే యజమానతాం న జరయగిళితో న చ నీరనః

అపి తు సంస్కృతకృష్ణశిరోరుహస్తరుణతారమణస్వరనః పుమాన్॥ 140

మై - మాయాహీ మాయాహీతి వదన్నేవ తచ్ఛిభాహతః పవాత పునరుత్థాయ హో
కష్టం యూతైవ ధిజ్ఞానభాగోహం ఇత్యాత్మానం నిష్ఠన్నేవ క్షణం స్థిత్యా ఆకాశే కర్మం
దత్యా కిం బ్రివీతి।

శ్లో॥ దైత్యారే తిష్ఠ తిష్ఠ ప్రశయయమమహోద్భమదంప్రాభదంప్రా
స్మార్ఘద్వక్తాన్తరే త్యాం తదహమముమహోమాంసపిణ్ణీకరోమి।
క్షుభ్రపక్షుభ్రదుగ్ంధ్రవజరలురద్భుజ్ఞనిధ్వనమూర్ఖ
ద్వానేన సోట్యమానాద్యత గగనతలాద్యస్య తారాః పతన్తి 141

శ్లో॥ రక్షఃకుక్కిమ్మరేత్వతపడమివ కియతుణ్ణహర్షక్రూర్కూ
క్రీణ్ణాక్షాన్నిప్రతాపక్కపీతపురుహిరణ్ణక్కదోరక్కమస్య
తత్ప్రక్కియోక్కవక్కః క్షితిధరవరవిక్కోదనాక్షిణవజ్జ
క్షేపప్రీక్కస్ఫుభస్య క్షణ ఇవ శరనిఃక్షీణపాథోనిథేర్మో॥ 142

మై - సభయోత్సాహం పరిక్రమ్య దూరాదేవ అహో ఇమో।

శ్లో॥ ఆశావేతణ్ణసుణ్ణాద్యుతకరయుగళబ్రామ్యమాణోరుశక్త్య
ద్వేలక్కిప్రస్ఫులిజ్గప్రకరమణిగణాకీలితాప్రపదేశా।
ఉత్క్షిష్టోత్క్షిష్టసమ్యక్కితివలయతలక్కిష్యమాణస్వపాద
క్షేపాక్కిప్రక్కమాభ్యత్పణిమకుటతటో క్షిపపక్కిస్తవేగా॥ 143

కిష్మాశ్లో॥ హుణ్ణారథ్వనయుక్కితితలచరణక్షేపసమ్మానిమూర్ఖ
ర్థజ్ఞారథ్వనవేగస్ఫుటితకమలసమ్మాతసజ్ఞల్పితాణ్ణో।
రోమశ్వభ్రప్రణిర్యత్పురువిలసదస్యక్షూరశోచాప్రవాహా
కుర్వాతే సజ్ఞరం హ తనుపరిగతసద్వీర్యశోర్యప్రచారో॥ 144

అన్తరిక్షే దృష్టిం దత్యా అహో కోయం విమానే లసతి।

శ్లో॥ అలమప్సరసస్పరసస్పరస్పరనః కమలం సుముఖం సుముఖస్పసుముఖన్
రవిమానవిమానవిమానతలే బత చుమ్ముతి చుమ్ముతి చాప్యధరమ్॥ 145

పురోవలోక్య కస్యముదూధరణజయలక్కీకః కుతఃః కిం వదని

శ్లో॥ మాయావిటస్య నను దాయాద ఏష హరిరాయాన్యసౌ మమ గృహన్
కృష్ణమృరా బత నికృష్టశయేన రసపుష్టాం సురేణ భగవన్।

యుద్ధమయాయమథ బధ్య చ శౌర్యరతిమద్భూగతాహృతిచణో
హిత్వజ్ఞనాం మమ చ ధృత్యా సురత్వమపి గత్యామ్యేం యతి సురీమో॥ 146

వై - సాధు సాధు గచ్ఛ సరయమ్ | మాక్షుభ్యతు మానినీమనః-స్వ-అహో సన్మేయం
సుసన్మేవ మయా స్పృష్టో నొ యన్నిజజారం నాజుహోవ (ఫేదం రూపయిత్యా) ప్రాచీం
నిరీక్ష్య సభయకమ్మమ్ ఆః కష్టమ్ |

శ్లో॥ ప్రాక్తనోబ్ధిస్మముద్వేలో-యేన కేనాపి హేతునా
క్రుద్భప్రిభువనం సర్వం-గిళత్యపిచపాధనా॥ 147

ఇతి భీతిం నాటయిత్యా పునశ్చిరాత్మజో జ్ఞామాసాద్య సవితర్వమహో ప్రవిష్టప్రాయేవ
నిశాఙ్కనా యతఃః

శ్లో॥ స్వసమ్మామితసమ్ముఖోద్భుతకేశభ్యజ్ఞచ్ఛటా
పరీతభువనామ్యుజాన్తమధుభిన్నతారాసుమా
స్వభర్త్రథిగతీచ్ఛయాసలలితం నిశానాయికా
చలత్యతనువిభ్రమాతిమనసాభ్రసన్మధ్యమా॥ 148

అహో త్రిభువనజనదృక్పద్మనిమిలనమిదం తమో వా ఉతు

శ్లో॥ కోక్కోకో బత కమలినీదుర్యయోగాగ్నిధూమో
యద్వా రాత్ర్యా మృగమదమయో దేహవల్లివలేపఃః
మధ్యే లోకం పరమతనునావృష్టబాణోత్పలోఫో
లోకత్రయ్యానయనకరుహోరజ్ఞనస్య ప్రలేపః॥ 149

ఇతి నిర్వర్ణ కిష్మిదుద్ధమ్యమానహిమాంశుకరజాలం ప్రాచీముఖమవలోక్య
సనిన్నోపాలమ్మమ్ |

శ్లో॥ మదన! ముధా వితత్య శరజాలమిదం సరయం
భువనహృదబ్జపణ్ణమనఘుం విషుధాధిపతేః
సుమనసిసజ్ఞలయ్య కిము కర్తుమలం యతనే
తవ న సదృక్త్యజేదమయి కర్తు కిరాతపరమ్ || 150

ఇతి మదనముపక్షిష్య సద్యః కనకధరశిరస్మింహసనసమాసినమోషధిరాజమవలోక్య
సానన్నమ్ |

శ్లో॥ కిం వాయం చిరసమ్ముతః కుముదినీరాగప్రసారో ఘనః
కిం వా ప్రాగ్నలనాననం ప్రియతమవ్యాలిష్టసత్కుష్మమ్ముమ్ |
కిం వా కానకకస్మకో బత నిశాహస్తామ్యుజాతే ధృతః
కిం వాహో మదనాభిషేచనికసత్సౌవర్ణకుమోష్మదివః॥ 151

యద్యా

శ్లో॥ త్రిభువనజనమత్యమోహనార్థం
మదనన్యశంసవతంసతస్పహాలమ్॥
హిమకరకరజాలకీలితం త
త్వితమిదం ను వరాహదేహజాతమ్॥

152

అధవా

శ్లో॥ ప్రాగ్భీప్రథితప్రవాళలతికాప్రోత్పుల్పప్పంన్యదమ్
కిం వా బాడబగర్భనిర్గతహరిప్రోద్దీవ్య దణ్ణం తథా॥
అహాస్విత్పుఫుతోదయక్కితిథరోద్భూతోషధినాం మ
హః పిణ్ణం వా కిమఖణ్ణమజ్జజనభం సైతాంశవం మణ్ణలమ్॥

153

(సవిస్యయమ్) అహా జ్ఞాతమేవ మయాధునా యతః॥

శ్లో॥ అజ్ఞలేపనమేష కౌచ్చుమమలం కృత్య కరైశ్రీకరై:
ప్రాచ్యశ్చమృతికుట్టల్కృతపయోజ్ఞం ముఖేస్యం ముదా॥
గృహ్ణత్యప్యహాహస్థతామసమయం తస్యః కరై: కైశికమ్
తస్యాన్మానమయం విరాజతితమాం తారావిటశ్చస్త్రమాః॥

154

కిణ్ణా

శ్లో॥ మాయాచూర్ధ్వమయం సవర్ధమమలం క్లిప్పొషులోకత్రయా
మాత్యన్యస్తదృగబ్బస్తతిమలం యావద్విధత్తేఱ సకో॥
వీతస్యాపరిదృశ్యమానతనుకోలబ్దావకాశస్యభా
తావత్థదృదయామ్యురుద్వసుచయం తూర్పం సమాకర్షతి॥

155

మదనవ్యధా మఖినీయ - స్వ - పురుషజన్మని - మమ సమ్మాగసుఖప్రాప్తిర్గన
కుసుమాయితైవ భోదైవ మమ స్త్రీజన్మాపి భవతు యత్త నియతం సమ్మాగసుఖమ్ హ
చస్త్రమన్మధాభ్యం బాధ్యమానోహం కథమిదానీం జీవేయమ్ యథా కథం వా భవతు
మాయావిట ఏవ పునశ్చరణీకరణీయః సస్మృమం పురీం ప్రవిశ్య మాయావిట
గృహప్రవేశం నాటయిత్యా

శ్లో॥ చన్మోయం శశదమ్మతః పరిహాన్మాలాహలం గర్భత
స్తత్రోప్పట్టజ్ఞిత జదుస్పహకరచ్ఛద్యేషు జూలం కిరన్॥
లోకస్యాశయపజ్ఞజ్ఞేష్యకరుణః ప్రోదేతి చోత్సమ్మమ
స్తన్మాయావిటపాహి సస్మిభువనత్రాణైకద్భూవహా॥

156

కిం బ్రహ్మిషిన కిముపలబ్ధా కాచన ముగ్గొ-వై - కిమహమేవం త్వయా ప్రతారణీయః
కిం వదసి అహో తే యూయం కథమస్మాభిః ప్రతార్యేధ్వమ్

శ్లో॥ యేషాం వై తపసారవిస్మభగవాం స్తప్తోహిమాంశౌ కర

స్తోమం స్థాపయతి స్మై నిశ్చవిరతం స్మాత్మానమబ్ధో శుచిః
ధత్తే హన్త శిరస్తలే స భగవాన్ మన్మాకినీం శజ్ఞరు:

కశ్మేకశ్మేభవోస్తి కశ్మేనయనస్మన్నానసామ్భురుహో॥ 157

వై-సత్యం సత్యమ్ తథాపి స్మృతిభిరప్యహం వజ్ఞీతః ఖలు తాభిః మాయా
విటదాయాదమయ్యాం వర్తమానాయాం త్రిజగత్యాం యాభిస్మర్వం విష్టమయం జగదితి
శోఘుష్యతేః కిం వదసి తథైవ అనన్తా మమ విష్టోర్దాయాదా విభవావతారాః - వై-
యథా తథా వా భవతు మమ పునః కా గతిః కిం వదసి సహస్రమ్ అన్తః ప్రవిశ్య
సరయం పునరిత అగచ్ఛ-వై-తథైవేతి నేపథ్యం ప్రవిశ్య పునరాయాతి రమణీరూపరమణః
ఆత్మానం ముహుర్ముహుర్దృష్టివం భణతి సాద్యుతమ్

శ్లో॥ జటామే కుత్రాసన్ కుత ఉదగమత్క్రైకమిదం
కుతో యాతా మాలా స్ఫుర్తికఫుటితా ప్రాణాతులితా
కుతో సో ముక్తాస్మజుమగళతలే చీరవసనం
గతం కుత్రాప్యేతత్తుత ఇవ దుకూలం మమ కటో॥ 158

శ్లో॥ జరే హిత్యా త్వం మాం ప్రియతమమముం హ క్వాను పున
ర్భవిష్యస్యైస్యస్యం చిరముత మయా లాలితతమా
మమ ప్రాణాస్యం వై మమ చ హృదయం త్వయ్యపి వన
త్వహం యోష్యాకీణో మమ హి సముకున్నోస్తి భవత్తి॥ 159

కిం బ్రహ్మి అహో తవ విలపితం నిర్జరసామపి మనస్సు శోకముత్మాదయతి-వై-
సత్యం తథాపి తతస్తోషాం న స్వవిషయం శోకముదేతి

శ్లో॥ న గుణో న ధనం నాపి-రూపం సర్వజ్ఞతా చ నో
ప్రేమహేతుః పరిచయ-స్రీజగత్యేకరాఢ్యతః॥ 160

కిం బ్రహ్మిషిన చ త్వద్విషయకమపి యతఃః

శ్లో॥ గుణే బుద్ధిస్మతాం నైవ-బాధ్యవే న చ గౌరవే
పశ్య హలాహలం హిత్యా-చస్త్రం గృహ్ణతి సాగరః॥ 161

ఏవమేవాహమపి - వై- స్వ- అహో అయం మయి గౌరవమపి పరిత్యజ్య
త్వన్ముఖచస్త్రం గృహ్ణతి మహ్యమావేదయతి భవతు - ప్ర - కేనవిధిరతిలజ్యేత
స్మరణమభినీయ సనిర్వేదమ్

శ్లో॥ జైన్వత్యస్యయమహితస్ఫుభృదీక
శ్వాపత్వం స చ భగవాన్ హరిశ్వరత్వమ్|
గర్జన్వర్షమదురుమన్వరాదిమాగ
స్తాణత్వం న కిమభజత్తథా సముద్రః॥

162

పునస్సుంతిమభినీయ సహర్షమ్|

శ్లో॥ అత్మభుమద్భుకుటికాపరిచియమాన
మాయావిలాసలసదబ్బభహాఛ్ఛసజ్ఞః|
సాక్షాద్ధరి స్పు భగవానహిరాజశాయా
నావాపదధ్యపరసం కిము మోహినీత్వమ్॥

163

కిం వదసి సత్యం సత్యమ్ ఏవమేవ నను మనో వినోదయన్ని భవాదృశాః తరుణీ రూపధారణమేవ తావత్తవ తత్తులనాం సమ్మాదయతి న పునస్తత్రాపి స్వాతస్త్వ పారతస్త్వ వివేకః ఇతి పరిహసతి హసతి చ - వై-తన్నాయావిటమాయాహసకబళిత పురాతన జ్ఞానస్సన్నితి నానటీతిగాయన్|

శ్లో॥ అయిజ్ఞగతాజ్ఞేస్యసజ్ఞశవక్త
స్వయజ్ఞము ఏవజ్ఞిమాపాజ్ఞితాజ్ఞమ్|
అశజ్ఞంరతిజ్ఞాపి పజ్ఞేరుహాక్షీ
గతాజ్ఞేదతోఽజ్ఞం ఏపజ్ఞస్వభావా॥

164

కిం వదతి మాయావిటః|

శ్లో॥ ఇయజ్ఞనిరజ్ఞేస్యలేభాజ్ఞదజ్ఞ
స్వయజ్ఞస్య వక్కోజ్ఞముచ్ఛజ్ఞమేవమ్|
అవజ్ఞావిహయాజ్ఞమాజ్ఞితిజ్ఞమబ్బ
రతిజ్ఞేనయాజ్ఞస్యయాజ్ఞేదభజ్ఞమ్॥

165

వైపజ్ఞికః॥

శ్లో॥ ఏతం ససర్జనవిధిర్జరతోమలాక్ష:
కిన్తు స్వరస్పతరుణశ్వరపాశుగాఢిః|
కిం వదతి వితాం ససర్జవితనుర్జ చ మన్వథోపి
కిన్తు ప్రభుస్పపరమః పురుషస్పమాయః॥

166

వైపజ్ఞికః॥

శ్లో॥ అస్యాస్యనిర్మాణకృతే హి సఖ్య
ర్జత్వేవసారం హిమగుస్పరస్తః|

కిం వదతి।	అస్యాముఖం నూనమిదం విథిత్పు శ్రీశేషకాయా సమవాపయోగమ్॥	167
వై-సానన్ధమ్ శ్లో॥ వదతి।	భూమిం ప్రాప్తః కోయమమ్మెదదిమ్మః త్యక్తామ్మెదాకానుసౌదామనీయమ్॥	కిం
వైపశ్చికః	అస్యైవోరోవిష్టరః కిన్నులక్ష్మీః	
కిం వదసి।	అస్యావక్షశ్చక్షబ్రత్తాం కిమేతి॥	168
వైపశ్చికస్యానన్ధం వదతి।	సాభిప్రాయజ్ఞశ్లో॥ ఇన్నం తే గిళతి కుతస్తమిస్రమేతత్తు॥	
దృష్టే కిం వదతి।	దృష్టే తే కమలమళిప్రగిళ్యమానమ్॥	169
వైపశ్చికః శ్లో॥ కిం వదతి।	జ్యోతాను తే కథమియమప్యదేతికజ్ఞాతీ॥ దృష్టేతే బత సుధయా వికాసికజ్ఞామ్॥	170
వై-సన్మేరం శ్లో॥ కిం వదసి।	కుతోనుచలతోమ్మజే తవ సమీక్ష్య కుమౌభియా॥	
పునః కిం వదసి।	కుతశ్చలతి పల్లవః	
వైపశ్చికః	నను సమీక్ష్య కృష్ణంభియా॥	
పునః కిం వదసి।	కుతశ్చలతి లోచనం	
వైపశ్చికః	తవ సమీక్ష్య మధ్యంభియా కుతస్యమివ కమ్మనే	
కిం వదసి।	తవ సమీక్ష్య నాసాంభియా॥	171
పునః కిం వదతి।	మధ్యస్తే పతతి నిగూహయాయికూపమ్	
వైపశ్చికః	పాథోజం స్థగయతు తే దయముకుస్తా	
కిం వదసి।	బాణైర్వంస్యయిసధనుర్వయా కుతో మామ్	
వైపశ్చికః	గచ్ఛాన్వర్యది న పుమాన్ భజస్త దుర్గమ్॥	172
సర్వతో నిరీక్ష్య హ కథమన్తః ప్రవిష్ట ఏవ మాయావిటః స్వ-అహా మమ భాగ్యం పరిణతమిదానీం యత ఆవామ్॥		
శ్లో॥ కమపి సమధరీకృతబ్రహ్మనన్నమానన్ధం విస్తేవ కిలా .	మమ్మన్తో ముఖకమలం పరస్పరన్తో గాయన్తో హసితమలం సముద్గిరన్తో నన్నన్నావధరమధూళికాం పెబన్తో తిష్ఠన్తో రతిసమయే సముత్పతన్తో॥	173

కిం వదన్ని నభ్యఃః

శ్లో॥ పలాయత నిరీక్ష్య త్వం భియా మాయావిటోఁ సకో
తథాపి మోత్సృజాముం త్వం ద్రుతమన్మఃపురం భజ॥

174

తథైవేతి సాన్తర్హాసమన్మఃపురం ప్రవిశ్య కిం బ్రింధా
శ్లో॥ అనేన మాయావిటేన సాకం మదనసభ్గరమ్
ఆచస్త్రారం లలనే నిర్వర్తయ నిరన్తరమ్॥

175

వై-అకాశే కర్మం దత్స్య కిం తే ప్రియముపహరామి తథాపీదమస్త
భరతవాక్యమ్॥

శ్లో॥ చరీకరీతు శం హరిర్భరీధరీతు శం జనః
బరీభరీత్వముం హరిర్వరీవరీతు భాణకః॥

176

శ్లో॥ బెల్లంకొండవరాన్వవాయజలధేస్పచ్చిత్తమోదామ్యధే
శ్చస్తో యో లసతి ద్రువం కువలయస్యాపి ప్రభాశేవధిః
యచ్చిత్తం భ్రమరాయతేఁ ఛ్యోకమలే లక్ష్మీ మనోధీశితు
స్సోయం భాగవతస్పదా విజయతాం రామః కవిత్యాశ్రయః॥

177

ఇతి రామకవికృతః కన్మర్పదర్పవిలాస
ఇతి భాణః కృష్ణపదాభ్యయోర్వమ్యఉదిమ్యతు
శ్రీ హయగ్రీవార్పుణమస్తు

శ్రీః

త్వరలో...

శ్రీ బెల్లంకొండ రామరాయవిద్యత్పువి ప్రణీతః

శాలీరక చతున్నాతీ విచారః

శ్రీ మల్లాది గీతాలకృష్ణ గాలి

ఆంధ్రానువాదంతో

अनतिकाले ...
 श्री बेल्लङ्कोण्ड रामरायविद्वत्कविप्रणीतम्
श्रीमद्रमातृलुभरायशतकम्
 मल्लिकाव्याख्या
 श्री मेळ्ळचेवु वेड्कटसुब्रह्मण्यशास्त्री

45

తెలుగుదీపి

రాంనగర్, హైదరాబాదు

ఈ గ్రస్తము గుంటూరు జిల్లా, వట్టిచెరుకూరు వాలు
శ్రీ రావి వెంకటసుబ్బయ్య, సీతారామమ్మగార్ల ఆర్థిక సహాయంతో
ముద్రింపబడినది.

Check List

Book Number	RMR01A/09	Date	03/08/2022
Front Cover	yes	Back Cover	yes
Blank Pages	GT, 45		
Missing Pages	No		
Prepared By	Kyamperma	Cutting By	Kyamperma
Scanned By	prashanth	Pages	49